

1. Úvod

„Není snad zvíře, které bychom znali lépe než psa, které bychom více milovali a kterému bychom více důvěřovali...Léčebné účinky života se psem nejsou objevem moderní psychologie, lidé je znají již tisíce let.“

Dr. Nicholas J. Saunders

Psi dělají člověku společnost už mnoho tisíc let. Během prvních tisíciletí - což není tak běžně známo - ne jako užitkové zvíře, ale jako sociální druh, společník. Léčivá síla zvířat byla spojována s náboženskými představami a rituály. Mnohé starověké společnosti uctívaly psa z různých důvodů, většinou pro jeho kladné a obětavé vlastnosti, díky kterým lidé mohli např. vytušit blížící se nebezpečí či usnadnit si obstarávání potravy. Představitelé některých civilizací, jako např. etiopští náčelníci, kladli velký důraz na chování psů během audiencí. Pokud pes olízl ruku návštěvníkovi či zavrtěl ocasem, byl přijat. Pokud však pes štěkal či vrčel, návštěvník mohl přijít o hlavu.

Pes člověka doprovází, chrání a brání jeho území. To vše za jeho lásku a zázemí, kterou mu člověk poskytuje. Dnes se stal pes neodmyslitelným společníkem a v mnoha případech i plnohodnotným členem rodiny. Vztah člověka a psa je nedefinovatelný, jedná se o něco velmi hlubokého a intenzivního.

Známe psy slepecké, kteří jsou zrakem pro nevidomé lidi, potom psy asistenční. Ti pomáhají nemohoucím tím, že jim částečně nahradí službu osobních asistentů nebo rodinných příslušníků a sníží tím jejich závislost na péči ostatních. Zvýší jim samostatnost a sebevědomí a umožní aktivní a plnohodnotné zapojení do běžného života. Jsou jejich společníky ve dne v noci. Stávají se součástí jejich života a mnohdy i jedinými přáteli.

Tato práce je zaměřená na další možnost využití psí pomoci, která se nazývá canisterapie. Stejně jako asistenční pes musí pes terapeutický projít speciálním výcvikem společně se svým majitelem. Na rozdíl od slepeckých a asistenčních psů má canisterapeutický pes svého majitele-terapeuta a společně navštěvují různá zařízení zdravotní či sociální péče a pomáhají lidem. Pes je tedy velmi dobře vycvičen, ale vždy pracuje pod dohledem svého pána.

Úchvatné na této činnosti je zejména to, že se jedná o specifickou sociální symbiózu lidí a psů, vzájemný vztah, kde na jedné straně jsou psi ochotni dávat a na druhé straně jsou potřební hendikepovaní lidé, kteří zoufale potřebují lásku, porozumění, cit a radost. Mnoho těchto lidí by určitě za normálních okolností chovalo vlastní zvíře, ale nemají tu možnost je vlastnit nebo nejsou schopni se o ně starat, proto jsou pro ně psí návštěvy tak oblíbené.

Staří lidé často strádají tím, že zůstanou sami bez svého životního partnera nebo bývají opomíjeni i těmi nejbližšími. Ze zdravotních důvodů nejsou schopni se sami obstarat a musí žít v novém cizím prostředí sociálních ústavů. Jejich smysly slábnou - špatně slyší, vidí, nejsou tak bystří a hůře si pamatují. To ale pes nevidí, nesoudí, nehodnotí, nekritizuje a proto má k těmto lidem tak blízko. Stává se pro ně společníkem doslova a do písmene, který je vděčný za pohlázení a piškot..

Dnešní zařízení zdravotní či sociální péče jsou perfektně vybaveny, o lidi je tam výborně materiálně postaráno, mají zde čisto, teplo, pravidelné a vhodné jídlo, různé rehabilitace a speciální vybavení. Vedle těchto základních potřeb potřebují ale i duševno, v podobě projevu citu a lásky.

Stejně tak i lidé postižení ať už tělesně či mentálně potřebují cítit, že je má někdo rád a nejsou na světě sami. Tito lidé se často uzavrou sami do sebe a odmítají komunikovat s okolním světem. Pes se na nic neptá, přitulí se, olízne ruku...čímž dá hned najevo, že mu nic nevádí, nezná jejich bariéry, bere je stejně jako kohokoli jiného.

Z jejich zpětné vazby vyplývá, že se lidé na tyto aktivity těší a mají z nich velkou radost. Jsou schopni si zapamatovat psí jména, povely a těší se na prováděné činnosti. Je to pro ně hra, aktivita a naděje. Mají se na co v životě těšit.

A právě to dává energii dobrovolníkům - terapeutům k další práci. Potěšení těchto lidí je tou největší odměnou terapeutů.

V České republice je práce dobrovolníků-terapeutů založena na dobrovolnosti a vykonávání činnosti ve volném čase, zatímco ve většině zemí EU je činnost canisterapie často vykonávána jako samostatné povolání. Tato práce má za cíl přiblížit danou problematiku a vysvětlit důležitost této činnosti včetně porovnání situace v ČR s vybranými zeměmi v Evropské unii.

2. Literární rešerše

Na úvod vysvětlení pojmů, které jsou pro tuto práci důležité. Jedná se o pojmy „zooterapie“ a „canisterapie“. Využívány jsou k tomu Psychologický slovník Pavla a Heleny Hartlových (2000), odborná publikace Lenky Galajdových (1999) nazvaná Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie, Sborník z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky v Brně (2004), Speciální pedagogiku Marie Renotierové a Libuše Ludíkové (2004) a Herního specialistu v somatopedii od Valenty aj. (2003).

2.1. Názvy

Zooterapie:

Tento termín lze definovat jako zvířaty podporovaná terapie. Jde o souhrnný termín pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem.

Jde o obor do kterého je zahrnuto veškeré léčebné působení zvířat na člověka. Lacinová uvádí, že základním principem tohoto působení je probouzení samoléčitelných schopností za pomoci jednoho živého organismu jakožto bioenergetického zdroje na jiný organismus. V případě člověka zde dále působí psychologické účinky aktivace pozitivních citů, mechanismy antidepresivní a antistresové. Při této léčebné terapii jsou používáni především psi a kočky, ale i koně, kozy, lamy, a také hlodavci, králíci, morčata nebo papoušci.

Nerandžič (2004, s. 12-13)

„Zooterapie je především o hledání cest k aktivizaci zdravotně postiženého člověka a prostřednictvím zvířat co nejvyšší stupeň začlenění do běžného života. V principu může jakékoliv zvíře splnit léčebný cíl. Pro zooterapii jsou nevhodná zvířata, která mohou nějakým způsobem ublížit člověku. Přínosy zooterapie jsou u každého jedince různé. Převážně má za úkol udržovat dobrou fyzickou i psychickou kondici. Významnou pomoc představuje pro osamělé děti v dětských domovech. Převážně nutí člověka přemýšlet nad někým jiným a nejen nad svým zdravotním stavem či smutkem“.

Renotiérová a Ludíková (2004, s. 67)

„Zooterapii se rozumí terapie s účastí zvířete. Mezi jinými terapiemi má výjimečné postavení hlavně pro svůj terapeutický prostředek, kterým je zde kromě člověka jiný živý tvor. Co se týká výše zmíněného vlastního terapeutického prostředku, může jít o jakákoli společenská zvířata, avšak nejčastější podněcovateli terapeutického vztahu jsou psi a koně.“

Valenta aj. (2003, s.192)

„Zooterapie používá obecně zvířata k různým formám terapeutického kontaktu s člověkem. Základem léčby je poznatek, že nejspolehlivějším a často jediným přítelem člověka v osamění a nemoci je zvíře. Vztah člověk – zvíře dokáže vyvolat pozitivní sociální a emocionální terapeutické efekty, které mohou přispět ke zlepšení zdravotního stavu.“

Canisterapie:

Canisterapie využívá blahodárného působení psa na člověka. Je jednou z možných zooterapií, které využívá psa jako prostředníka. Psi jsou bráni jako „*naprosto otevření a čestní partneři bez racionálního vysvětlování a vedlejších motivů*“ (Straková a Hučín 2000). Pro tento typ terapie lze pracovat se psy všech ras, pohlaví a velikosti – podmínkou je jen vzorné chování, povaha a zdraví. Většinou se hovoří o tom, že canisterapie je týmová práce, kterou tvoří pes a člověk (Tichá, 2002).

Jeden z výzkumů se zabýval tím, co činí právě psa tak vhodného k terapeutické práci a dospělo se k názoru, že je to jeho schopnost poskytovat kladné emoce a dotykový kontakt v každé situaci spolu s velkou mírou důvěry, se kterou se někdy setkáváme u dětí. Toto psí chování vyvolá obdobnou reakci u lidí, kteří dávají psovi důvěru, a začínají se za psa cítit zodpovědně (cit.dle Strakové a Hučina, 2000).

Terapie pomocí psů je podporou a ne nahrazením jiných forem terapie. Canisterapie se může stát důležitou součástí celkového procesu psychoterapie, zvláště pokud klient komunikuje se svým okolím s obtížemi. Canisterapie je součástí oboru zooterapie, která využívá zvíře jako spoluterapeuta. Zvíře je prostředníkem (nikoli cílem), člověk je terapeutem. Zvíře zahrnuje veškeré prostředky rehabilitačního procesu aktivizace v průběhu nemoci. Podstatný je cíl, kterého chceme dosáhnout v dlouhodobém horizontu. Rehabilitace je zde myšlena jako ucelený proces, který využívá nástroje

rehabilitace léčebné, sociální, ale i pedagogické. Kladem zooterapie je respektování přírodních zákonů v procesů léčení. U dětí je kladný vliv na akceptaci normálního běhu života a výchova k úctě k živému tvoru.

Canisterapií se rozumí léčebný kontakt psa a člověka, který využívá působení psa na zdraví člověka, přičemž klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních. Pes už svou přítomností dokáže vyvolat dobrou náladu všude tam, kde je jí nedostatek. A o tom, že úsměv léčí není pochyb. Toho využívají odborní terapeuté a vodí psy na "návštěvy" do domovů důchodců, dětských domovů, sanatorií a hospiců, ústavů pro tělesně nebo mentálně postižené a do jiných podobných zařízení. Tato léčebná činnost se uplatňuje také jako pomocná psychoterapeutická metoda při řešení různých situací v případě, když už jiné metody nejsou účinné nebo použitelné. Jedná se např. o navazování kontaktu s pacienty, kteří obtížně komunikují a při práci s mentálně postiženými, v logopedické a rehabilitační praxi, při výskytu apatie, u dlouhodobě nemocných dětí, u seniorů a postižených lidí.

Někteří odborníci nazývají tuto terapii podpůrnou, jiní ji považují za zcela svébytnou, důležité je, zda pomůže člověku, kterému je určena. Při canisterapii se využívá různých druhů plemen, s průkazem původu, ale i bez něj.

Galajdová (1999, s.24-25)

„Canisterapie je označení způsobu terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je myšlen přesně podle definice Světové zdravotnické organizace jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Canisterapie klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních. Uplatňuje se zejména jako pomocná (podpůrná) psychoterapeutická metoda při řešení situací, kdy jiné metody selhávají, nebo je nelze použít.“

Renotíerová a Ludíková (2004, s. 68)

„Canisterapie vychází z axiomu, že pes patří mezi spolehlivé a jisté partnery člověka v jeho osamění a nemoci a že toto partnerství je dobrým stimulem pozitivních psychických a sociálních změn. Canisterapie může probíhat v různých formách. Mezi nejužívanější formy patří mazlení se psem, hra se psem a výcvik psa. Jedná se buď o součásti tzv. Animal Assisted Activities , nebo o součásti tzv. Animal Assited Therapy.“

Valenta aj. (2003, s.193)

„Canisterapie je nová forma psychoterapie při níž dochází k působení psa na člověka. Je důležitá pro rozvoj neverbální komunikace, zlepšuje možnosti empatie, odbourává strach, agresivitu, rozvíjí jemnou i hrubou motoriku, koordinaci pohybu. Využívá se u dětí se smyslovým, tělesným i mentálním postižením, u epileptiků a dětí s psychickými problémy.“

Další termíny používané v zooterapii

Hipoterapie je rehabilitační metoda, která využívá působení koní. Využívá impulsů, vznikajících při pohybu koně a přenášejících se na člověka, jež vedou k jeho pohybování. Tato metoda v sobě zahrnuje nejen prvky fyzické, ale také psychické a sociální terapie. Na základě indikace lékaře (neurologa, rehabilitačního lékaře) tuto rehabilitační metodu využívá pro práci s klienty fyzioterapeut. Všeobecně dochází při hipoterapii především ke snížení svalového napětí, zlepšení koordinace a stability a zlepšení psychického stavu pacientů.

Felinoterapie je založena na kontaktu člověka s kočkou, při němž dochází k vzájemnému pozitivnímu působení.

Tato práce je zaměřena na terapii se psy nazývanou **canisterapie**.

Účinnost canisterapie potvrdily mnohé zahraniční výzkumy, hlavně ve Velké Británii a v USA. V těchto zemích se běžně této terapii využívá jako hodnotné terapeutické metody.

Při práci s klientem je zapotřebí, aby pomáhající profesionál měl co nabídnout klientovi a klient aby si měl možnost vybírat z největšího možného spektra různé pomoci. Canisterapie by pak mohla být jednou z možných voleb, neboť se také velkou mírou podílí na rozvoji a utváření osobnosti.

2.2. Historie canisterapie – staronová metoda

Pes doprovází člověka již asi 10 000 až 12 000 let a jeho nejpravděpodobnějším předkem je vlk. Ze strany člověka vznikla v oněch dobách pravděpodobně určitá tolerance k jiným živočišným druhům. Pokud jde o způsob soužití s lidmi, jsou psi domácí zvířata zvláštního druhu. V průběhu tohoto soužití se mezi nimi vytvořila sociální symbióza, která je svým způsobem jedinečná.

Prakticky již od 8.století se datuje záměrné terapeutické nasazování zvířecích pomocníků v léčebných zařízeních v Belgii, Anglii i Německu. Na přelomu 18. a 19. století se rozmohlo nejen cílené šlechtění a vznik nových plemen psů, ale také vznik nových kynologických a chovatelských klubů. V USA bylo poprvé dokumentováno záměrné terapeutické nasazení zvířat pro rehabilitaci válečných zranění v r. 1942 v New Yorku.

První projevy moderního, vědeckého zájmu se datují do začátku 60. letech minulého století, avšak skutečným průlomem byl rok 1969, kdy americký dětský psycholog Boris Levinson objevil vlastně náhodou, že zvířecí společník (v tomto případě to byl pes - Retriever) může být velmi cenným spoluterapeutem emocionálně narušených dětí. Na základě tohoto úspěchu podněcoval Boris Levinson začleňování pečlivě vybraných zvířat do dětské psychoterapie k usnadnění a urychlení terapeutického procesu. Díky tomuto úspěchu se pozornost lékařů i veřejnosti obrátila k problematice zvířecí terapie. Díky této skutečnosti se v roce 1980 konal 1.kongres na toto téma v Londýně, v roce 1982 stanovil Boris Levinson metodologické zásady této vědní disciplíny.

V současné době existuje mnoho projektů, které využívají pozitivního působení psa na člověka.

2.3. Canisterapie v České republice

Canisterapie se začala v České republice rozvíjet až po roce 1989, kdy na trh začala pronikat odborná zahraniční literatura a jiné odborné materiály. V roce 1995 se Česká republika stala členem IAHAIO, prostřednictvím asociace AOVZ – Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům, jejímž předsedou byl profesor Zdeněk Matějček. IAHAIO je významnou organizací, která zkoumá interakce mezi člověkem a zvířetem je to Mezinárodní Asociace pro výzkum interakcí mezi člověkem a zvířetem. Tato organizace pořádá každé tři roky konference.

Další neméně důležitou organizací je Canisterapeutická asociace. Byla založena jako zájmové sdružení právnických osob - organizací, zabývajících se canisterapií - z potřeby prosazovat společné zájmy všech sdružených organizací. Hlavními zájmy jsou sjednocování právních řádů, tak aby byly srovnatelné a odorně zaštitěné, dále pak spolupráce se zahraničními partnery. Dále pak zavedení informačního systému pro členy a spolupráce s odborníky v oborech.

Za jednoho z průkopníků canisterapie u nás lze považovat brněnské Sdružení Filia, které vytvořilo první českou metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy, a mimo jiné rovněž předalo do užívání první test terapeutických psů podle kanadského vzoru (Lacinová, 2003). Velký přínos měla práce Dr. Zdenky Galajdové, která v roce 1996 založila Canisterapeutickou společnost a snažila se prosazovat od roku 1997 „Programy psích návštěv“, jejichž metodiku přivezla Dr. Lacinová z Toronta. Odborná publikace z roku 1999 MUDr. Z.Galajdové je doposud jedinou, která v České republice byla na toto téma vydána.

Za podpory zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích probíhají již od roku 1998 canisterapeutické tábory. Těchto táborů se účastní děti s různými typy postižení. Mezi další významná sdružení, která podporují využívání psů pro pomoc znevýhodněným lidem, připravují canisterapeutické týmy na kontakt s klienty a udělují certifikáty opravňující k provádění canisterapie, patří následující:

1. *Canisterapeutický svaz CANTES,*
2. *Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené,*
3. *Podané ruce – Společnost pro canisterapii a osobní asistenci,*
4. *Pomocné tlapky o.p.s.,*
5. *SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.,*
6. *Výcvikové canisterapeutické sdružení HAFÍK,*

2.4. Základní členění metod canisterapie

V canisterapii se přibližně od 80.let minulého století, kdy přibývalo odborných terapeutů, se začaly rozlišovat dvě metody a to následující (Štercliová, 2004):

1. Animal Assisted Activities (AAA), kterou lze charakterizovat jako činnosti za účasti zvířat.

2. Animal Assisted Therapy (AAT), tedy terapie pomocí zvířat.

Rozdíl mezi těmito dvěma přístupy spočívá v tom, že v prvním případě není plánován specifický léčebný cíl pro každou návštěvu, tato metoda je poskytována v různých prostředích profesionálem, ale i dobrovolníkem se psem, návštěva bývá spontánní a další se poté uskuteční dle potřeby. Druhý přístup práce se psy je součástí plánovaného terapeutického procesu, který má za úkol podporu psychické, sociální i fyzické funkce. Tento přístup je nazýván terapií právě proto, že jej poskytuje výhradně odborník, který pracuje v rámci své profese. Terapie pomocí zvířat může probíhat individuálně nebo skupinově, záleží na potřebách klientů. Další faktor, kterým jsou tyto dva přístupy zcela oddělené, je měření pokroku. V AAT jsou výsledky působení psa na člověka objektivně měřitelné, oproti AAA, kde se výsledky projevují spíše v pocitech uvolnění, radosti, odpočinku (Galajdová, 1999).

Aktivity za asistence zvířat lze dělit též na pasivní, kdy pes se uplatňuje svou přítomností a na aktivní, kdy klient pečuje o psa.

2.5. Prakticky prováděné formy canisterapie

Pro praktické provádění canisterapie je základním předpokladem složení zkoušek canisterapeutických týmů. Jak uvádí Lacinová, „je velmi důležité nejen kvalitní otestování psa, ale především poskytnutí dostatečné vzdělání psovodům“.

Prakticky prováděnou terapii můžeme rozdělit na dva hlavní způsoby:

- Rezidentní forma znamená, že zvíře je natrvalo umístěno do daného zařízení. Je důležité, aby na ně někdo dohlížel a staral se o něj aby netrpělo. Pro tuto formu

se nejvíce hodí např. papoušci, křečci nebo rybičky, které mohou klienti pozorovat. Psi a kočky vyžadují náročnější péči, proto nejsou pro tuto formu vhodní. Je to možné pouze v případě, kdy je v zařízení zaměstnán zooterapeut nastálo a na zvíře dohlíží a stará se o něj.

- Návštěvní program je jednou z nejrozšířenějších forem prakticky prováděné canisterapie nejen v ČR i ostatních zemích EU. Jde o to, že majitel se svým psem dochází do zařízení na pravidelné návštěvy. Důležitým předpokladem je kvalitně připravený a otestovaný pes, ale také dostatečně proškolený majitel. Návštěvní programy se většinou odehrávají na předem dohodnutém místě ve stejném časovém intervalu po individuálně vymezenou dobu. Při tomto druhu nasazení je nutné, aby pes nebyl přetěžován, proto jsou doporučovány návštěvy jednou až dvakrát týdně v trvání jedné hodiny. V návštěvním programu lze rozlišit formu individuální a skupinovou. Individuální canisterapie je především zaměřena na přímou práci terapeutického týmu s klientem a jeho rozvoj. Terapeut si vede dokumentaci a společně s personálem zařízení, pedagogy nebo rodiči stanovuje dílčí cíle a problémy, které mají být při návštěvním programu řešeny. Výhodné je pokud do zařízení dochází více canisterapeutických týmů (pes a psovod), které se mohou při absenci či nemoci zastoupit a neporušit tak kontinuitu canisterapeutického procesu. Skupinová forma (více canisterapeutických týmů + větší skupina klientů) má za požadavek vzájemně dobré vztahy mezi psy ve skupině a jejich nekonfliktnost. V případě návštěvní formy, která probíhá nejčastěji v ústavních a školských zařízeních, je důležitá existence správně formulované smlouvy o provádění canisterapie v zařízení. Samozřejmostí je dnes také pojištění psa za způsobenou škodu.

V České Republice funguje tato aktivita formou dobrovolnosti bez úplaty, ačkoliv sebou nese nějaké náklady. To jsou např. na pořízení psa, vycvik a příprava na zkoušky, splnění těchto speciálních zkoušek. Dále pak náklady na psa jako je krmení, očkování, nákup pomůcek atd. Některá zařízení přispívají na krmení pro psy a majitelům na dopravu. Ve vyspělých zemích EU jako například Německo nebo Rakousko, je tato práce hrazena zdravotními pojišťovnami, nebo psovod se psem pracuje na základě smlouvy jako např. ve Francie, kde tuto aktivitu vykonávají lidé jako své povolání. Je nutné si uvědomit důležitost této aktivity.

2.5.1. Další aktivity se psem

- Polohování je jednou z metod canisterapie, jenž je založena na přímém fyzickém kontaktu jedince a psa. Pes si lehne kolem těla pacienta a zahřívá ho. Pro správný průběh je důležité, aby byl klient již předem se psím terapeutem seznámen a mezi klientem a psem byla již navozena důvěra, proto je vhodné tuto terapii začínat v přítomnosti rodičů či blízkého pedagoga. Pro úspěšné polohování je zapotřebí zabezpečit klidné a příjemné prostředí, měkkou podložku, na které se bude polohovat. Polohovací jednotka trvá přibližně 15 - 20 minut. Vždy je vhodné jednotlivé polohy a celkovou manipulaci s klientem konzultovat s rehabilitačními pracovníky.

Cílem polohování pak je navození libých pocitů, zklidnění pacientů, zahřívání a prohřívání končetin nebo oživení mimiky či zvýšení citlivosti. Jde o velmi častou metodu u postižených dětí.

- Využití smečky saňových psů. Jde u nás o historicky první vzniklou formu canisterapie a také dodnes celosvětově originální. Jejím autorem je (dětská psycholožka) Lacinová a sdružení Filia. Jde o využívání velké skupiny saňových psů v interakci s velkou skupinou dětí. Tuto formu sdružení Filia úspěšně využilo celkem na 21 ozdravných pobytech pro děti.
- Canisterapeutické tábory. Canisterapeutické tábory jsou pořádány pro děti s postižením v ČR. Podmínkou realizace táborů je správný poměr dětí a terapeutických týmů. Velký důraz je kladen na správný výběr otestovaných psů, kteří se již znají a mají vyjasněné své hierarchické postavení. Cílem těchto táborů je především kladný vliv na změnu zdravotně sociálního stavu dítěte.
- Rekondiční pobyty dětí se zaměřením na zooterapii. Tyto pobyty bývají pořádány pod záštitou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. Je do nich zařazena canisterapie, hiporehabilitace a felinoterapie. Soubor dětí na rekondičních pobytech se musí pečlivě stanovit.

Jde o jakési krátkodobé dětské tábory pro hendikepované. Kalinová uvádí, že psy lze využít téměř při všech činnostech (pokud jsou samozřejmě respektovány základní potřeby psa). Zároveň pes velmi rychle navazuje přátelský vztah s neznámými dětmi, dává dítěti možnost zpětné vazby tím, že reaguje na jeho pokyny a přání.

2.6. Vhodný pes pro canisterapii

Ne všichni psi jsou pro tuto činnost vhodní. K pacientům samozřejmě nelze pustit jakéhokoli psa. Canisterapeutický pes musí projít zkouškou povahy, ve které se prokazuje, že není agresivní, má rád kontakt s lidmi a je ovladatelný nejen svým majitelem, ale do značné míry i cizími lidmi. Když složí úspěšně zkoušku, musí být kompletně vyšetřen veterinářem.

Pro canisterapii jsou vhodná všechna psí plemena, ale nejlepší výsledky jsou s retrievry, teriéry a severskými plemeny. Pes by měl do zařízení docházet maximálně dvakrát týdně. Pro zvíře je tato činnost velmi namáhavá a unavený pes může být velice nervózní, proto je nutné dopřát mu po práci dostatek odpočinku v domácím prostředí. Zásadní je v tomto ohledu přístup a výchova majitele, který vlastnosti a schopnosti svého psa může kladně či záporně ovlivnit. Při praktické canisterapii je důležité respektovat sympatie a potřeby klientů v závislosti na odlišném exteriéru i velikosti terapeutického psa, proto rozmanitost terapeutických psů je pro tuto činnost velkým přínosem. Důležité je také nalezení vhodného prostředí pro provádění canisterapie, které bude vyhovovat klientům, ale i psím terapeutům. Většinou terapie probíhá přímo v domově důchodců či daném zařízení, také je ale možné chodit ven na procházky. Canisterapeutický pes musí být tedy zdravý, pravidelně očkovaný a odčervovaný. Ale také musí být poslušný a reagovat na základní povely.

2.6.1. Aktuální zdravotní stav

Pes zařazený do programu canisterapie musí být při návštěvě u pacientů klinicky zdravý, tedy nesmí mít patologické výtoky z nosu, očí, pohlavních orgánů, zvýšené slinění apod. Nesmí trpět průjmem nebo kašlem. Kůže musí být beze změn, tedy bez hnisavých nebo jen zarudlých a svědivých ložisek. Srst musí být čistá, lesklá, přiléhavá, nezplstnatělá, bez nepřírodního zápachu. Vhodný není ani pes kulhající, či vykazující

bolestivost při dotyku, což může svědčit o vnitřním zranění. Celkové chování a aktivita psa musí odpovídat jeho přirozenému chování.

Péče o psa musí být komplexní, tak aby jeho vzhled, chování a celková kondice nebyla odpuzující, což se například týká i péče o dutinu ústní, protože pes s výrazným zápachem z dutiny ústní také není vhodný k přímému kontaktu s pacienty.

Pes s výše uvedenými poruchami zdraví a chování, které se projeví před návštěvou u pacientů, by neměl být použit v canisterapeutické praxi až do vyléčení a vymizení příznaků choroby. Zrovna tak nesmí být nasazena hárající, březí nebo kojící fena.

2.6.2. Zkoušky

Jak bylo již uvedeno, psi musí nejdříve složit zkoušky, jimiž se testuje jejich povaha a zda jsou tedy vhodné pro canisterapii. Někteří psi nejsou zvyklí na cizí lidi a tak přestože jsou hodní ke své rodině, nehodí se pro canisterapii provozovanou mimo okruh vlastní rodiny.

Základem canisterapeutického psa je hlazení a mazlení. Obojí musí takový pes vydržet dlouho, a proto se využívá touha štěněte po kontaktu k nasměrování na tělesný kontakt s člověkem. Pes se připravuje na terapeutické posláním již od štěněte, a proto je třeba ho zvykat na různé situace a prostředí, se kterými se může setkat. Přivyká si na různé možnosti komunikace a různé zvuky. Od klidného hovoru, přes pískání, kvičení, až po hlasitý smích. Majitel psa musí zajistit, aby z něj vyrostl klidný a vyrovnaný pes, který bude trpělivý a společenský, a unese velkou psychickou zátěž. Bude totiž vystaven neustálému halasu, prudkým pohybům, nečekaným dotekům a objetím, nekonečnému drbání a hlazení či občasnému vláčení za vodítko. Pes musí brát jako naprosto normální pohyb těžce postiženého člověka, manipulaci s vozíkem, a nesmí ho vyvést z míry ani případný pád dítěte s holemi před jeho tlamou. Důležité také je, aby ho kontakt s cizími lidmi těšil. Vše, co dělá musí dělat s radostí a potěšením, stejně jako jeho pán.

2.6.3. Výběr vhodného psa

Někdy panuje behavioristický názor, že povahu psů vytváří až člověk během výchovy, druhým protipólem je mínění, že se pes buď pro canisterapii narodí nebo ne - a výchovou už se nic nezmůže, takže podle tohoto principu je nejdůležitější výběr psa, na dalším pak už příliš nezáleží. Důležité je, že oba tyto názory dohromady hrají velkou roli při utváření povahy psů.

Se stoupající profesionalitou terapeutů se v 80. letech ve světě zpřísnil výběr zvířat a byly vypracovány metodiky výchovy a výcviku psů. Zavedlo se školení terapeutů, zkoušky jejich znalosti a zkoušky povah a dovednosti zvířat. Zlepšila se spolupráce s psychology, pedagogy, logopedy, se zdravotnickým personálem a rodiči klientů na jedné straně a veterináři a kynology na straně druhé. Výchova terapeutických psů v USA má svoje přísná pravidla a následný výcvik je zakončen zkouškou podle zvláštních zkušebních řádů (Galajdová, 1999).

Asi polovina světových agentur v USA, které vychovávají psy pro canisterapii, získává psy z útulku (Lacinová, 2002).

Pro canisterapii jsou využíváni psi s přátelskou povahou, kteří rádi vyhledávají kontakt s lidmi. Měli by být klidní a vyrovnaní, aby se nebáli v neznámém prostředí nebo neobvyklých předmětů. Takový pes nesmí být agresivní na jiné psy, protože canisterapie případně probíhá ve skupině více psů.

Svobodová (2003) upozorňuje na to, že problematika přínosu vztahu člověka a zvířete pro fyzické i psychické zdraví člověka patří k oblastem v poslední době velmi detailně zkoumaným a moderním.

Přestože víme, že pes a jeho vliv na rozvoj osobnosti člověka může procházet napříč všemi věkovými kategoriemi lidí, od batolat až po seniory, pes se vybírá podle svého temperamentu a povahy vždy pro určitý typ klientů. Někteří klienti potřebují spíše zklidnění, relaxaci a uvolnění, proto jsou často vybíráni psi větší, s huňatou srstí, která je měkká a do které se klient může schoulit, najít bezpečný prostor.

Svobodová (2003) vychází z předpokladu, že canisterapie je postavena na povaze a výchově psa. Z tohoto důvodu se dnes používají různé testovací metody a zkušební řády testování psů pro canisterapii. V České republice je situace taková, že jednotlivá občanská sdružení či jiné společnosti, které psy pro canisterapii připravují, si pro své vlastní potřeby tyto testovací metody a zkušební řády vytvářejí. Požadavky na

canisterapeutického psa se v mnohých organizacích liší. Podle výzkumu, který prováděla Chodilová existují tři základní kritéria, která jsou prioritní ve všech sedmi sledovaných testovacích řádech nejvýznamnějších organizací v ČR (cit.dle Svobodové, 2003).

Mezi zjištěná základní kritéria patří:

1. Chování psa při kontaktu s neznámým člověkem (při tomto hledisku se posuzuje to, zda se pes chová bez známek zneklidnění či strachu a snese vítání cizího člověka, dále zda vydrží fyzický kontakt s cizím člověkem a manipulaci ze strany cizího člověka jako je např.kontrola chrupu, tlapek atd.).
2. Reakce psa na člověka v nezvyklé situaci (tímto kritériem se rozumí vhodné reagování psa na člověka s holí, o berlích, na vozíku, na člověka s nekoordinovanými nebo nekontrolovatelnými pohyby, na člověka, který upadne nebo na člověka, který se pohybuje nezvyklým způsobem).
3. Schopnost zklidnění psa psovodem (od psa se vyžaduje, aby v přítomnosti svého majitele zůstal klidný i v případě, že se cítí ohrožován např. zvýšeným hlasem, náprahem ruky, nečekaným dotekem zezadu).

Mezi další kritéria, která jsou na psech testována, lze poukázat na tyto následující:

4. ovladatelnost psa,
5. reakce psa na kontakt s více lidmi,
6. setkání psů ve skupině,
7. reakce na zvuky,
8. reakce na nabídnutý pamlsek,
9. reakce na běžce,
10. nesení psa cizí osobou,
11. kontakt s jinými zvířaty.

2.6.4. Výběr vhodného terapeuta

Jelikož canisterapie je týmová práce psa a člověka, nejen pes by měl mít vhodné předpoklady k vykonávání terapie. Svobodová (2003) zaznamenala ve své praxi, že lidi, pracující s canisterapeutickým psem, lze obecně dělit do dvou vzájemně se prolínajících se skupin. Do té první patří člověk, který si za jakýmkoliv účelem pořídil psa, pak projevil zájem o uvedený obor a při testování zjistí, že jeho pes má vhodné povahové vlastnosti. Druhou skupinu tvoří lidé, kteří si psa pořizují se záměrem věnovat se s ním canisterapii. Většina organizací v České republice se shoduje na minimálním věku 18ti let, odkdy člověk může pracovat terapeuticky se psem. Spodní věková hranice psa je taktéž ve většině organizací stejná, 12-15 měsíců.

Povahové vlastnosti psa se mohou během jeho vývoje změnit, tudíž bývá pravidlem, že časová platnost certifikátu na canisterapeutické zkoušky je časově omezena, někde na dobu jednoho roku, v jiných zařízeních na dva roky. Předpokládá se, že během této doby může dojít k přetížení psa, k jeho vyčerpání, které by mělo za následek jednak snížení kvality terapie, jednak ohrožení zdraví psa a celkové negativní ovlivnění kvality jeho života.

Na závěr je vyjmenováno několik pravidel podle Lučky (2004), kterými by se měl tým pracovníků vychovávající psy pro canisterapii řídit:

1. **Být psovi partnerem, ale zároveň šéfem.** Při práci i při hrách jsou psovod a pes partneři. Psovi je třeba dát šanci být úspěšný. Psovod by neměl připustit, aby si pes dělal, co chce. Dosáhnout úspěchu ve výcviku se dá jedine trpělivostí, vytrvalostí a důsledností.
2. **Nešetřit chválou.** Existuje mnoho různých způsobů odměny, pes by se měl chválit i za nepatrné zlepšení, ne však neustále.
3. **Vytvářet vztahy založené na vzájemné důvěře** - pes pak poslouchá z přirozené úcty ke svému pánovi, ne z donucení. Ztracená důvěra se velice těžko navrácí zpět. Někdy hrají roli i zdánlivé maličkosti. Například, když někdo naláká psa pamlskem, pak mu ho odepře nebo psu bezdůvodně vynadá.
4. **Naučit vzájemné komunikaci.** Povelů psovi musí být jasné, krátké. Předem je potřeba si rozmyslet, které povelů používat. Stává se, že pes

není na svého pána soustředěn , proto je nutné před samotným povolen psa oslovit jménem.

5. **Povely i nápravu chyb odstupňovat.** Velkou roli při vzájemné komunikaci hrají gesta, výška a zabarvení hlasu nebo i pozice psovoda (komunikace se může zřetelně změnit, pokud si psovod k psovi sedne, nebo pokud stojí nad ním). Je důležité klidně ke psu hovořit, jelikož neustálé křičení povelů na psa způsobuje, že pes otupí. Celkově by se dalo říci, že povely klasické poslušnosti se při canisterapii příliš nedoporučují, lépe je se psy „rozmlouvat“, případně naučit psa reagovat na povely rukou nebo hlavou, které ostatní tolik nevyrušují.

2.7. Vybrané ukázky canisterapeutických sdružení v ČR

Hafík

Občanské sdružení Hafík vzniklo v lednu roku 2001 jako výcvikové canisterapeutické sdružení, které se zabývá výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem canisterapeutických psů, jejich chovem a praktickým využíváním této činnosti pro psychosociální terapii občanů s různými typy postižení.

Podnětem k založení sdružení je potřeba zavedení profesionálně prováděné canisterapie v České republice.

Cílem sdružení je především cvičit psy vhodné terapii provádět, ale také poskytovat dostatečné vzdělávání psovodům, popřípadě dalším zájemcům o tuto problematiku. Vznik centra pro výcvik canisterapeutických týmů (psa+psovoda) je podporován a metodicky veden německým centrem “Mensch und Tier” – Verein der tiergestützten Therapie e. V.

Spolupráce Sdružení Hafík a Zdravotně sociální fakulty JU v Českých Budějovicích zahrnuje:

- pořádání každoročně letního integračního canisterapeutického tábora

- zajištění návštěv terapeutických týmů v jednotlivých sociálních zařízeních
- příprava a realizace výcviku týmů za metodického vedení německého centra
- spolupráce v oblasti legislativního statusu „terapeutického psa“
- příprava a realizace odborných seminářů canisterapie na ZSF JU v Českých Budějovicích.

Sdružení PIAFA ve Vyškově

Základ byl položen v listopadu roku 1994 registrací u Ministerstva vnitra ČR dle zákona č. 83/1990Sb., o sdružování občanů. Od nadšené práce několika dobrovolníků se sdružení postupem času profesionalizovalo a stalo se neodmyslitelnou součástí života mnoha rodin, kterým pomáhá překonávat nesnáze.

V tomto sdružení se 17 zaměstnanců, 4 koně, 12 psů a 1 klaun každoročně věnuje více než osmi stům dětí i dospělých osob se zdravotním či sociálním znevýhodněním a jejich rodinám. Důležitým prvkem práce je nejen odbornost poskytovaných služeb, ale i pomoc v oblasti integrace těchto osob do běžného společenského prostředí, včetně znovuzačlenění do vzdělávacího či pracovního procesu.

Nabízejí působení canisterapie v následujících oblastech:

Socioterapie - problémové začleňování do skupiny, prevence agresivity a šikany

Psychoterapie – duševní a psychická postižení

Fyzioterapie – postižení pohybového a nervového aparátu

Spec. pedagogika – specifické vývojové poruchy učení a chování, mentální retardace...

Pomocné tlapky

Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapky se zabývá chovem, předvýchovou, výcvikem a předáváním asistenčních psů zdarma do dlouhodobého užívání tělesně postiženým lidem, zejména částečně nebo zcela upoutaným na invalidní vozík, ale i nevidomým, neslyšícím a lidem se záchvatovými onemocněními.

Další oblastí činnosti je canisterapie. Pomocné tlapky poskytují vycvičené canisterapeutické psy dětským domovům, speciálním školám, ústavům sociální péče, sanatoriím a zařízením k trvalému držení nebo k pravidelným návštěvám pod odborným vedením terapeutů. Snahou této společnosti je rozšířit tuto službu všude tam, kde by byla přínosem. Proto Pomocné tlapky pravidelně pořádají canisterapeutické zkoušky pro další zájemce v rámci víkendového semináře.

V neposlední řadě stojí také činnost na poli osvěty z hlediska soužití zdravých a handicapovaných lidí a využití asistenčních psů pro jejich snadnější integraci do společnosti. Součástí je práce s dětmi a mládeží, především formou besed s praktickými ukázkami ve školách a na různých akcích tělesně postižených.

Výcvik asistenčních psů je ze všech typů výcviku nejnáročnější a na rozdíl od výcviku vodících psů pro nevidomé se na něj nevztahuje státní příspěvek. Celková částka na výživu, péči a výcvik asistenčního psa přitom dosahuje až 200 000 Kč. Proto Pomocné tlapky usilují o zavedení státního příspěvku na výcvik asistenčních psů a o provedení příslušných změn v legislativě. Činnost společnosti je zatím financována ze sponzorských darů, příspěvků různých institucí, fondů a nadací či státních dotací.

Působení organizace je celostátní, se snahou pomoci každému, kdo se na ni obrátí. Význam mají však i aktivity regionální. Společnost byla založena v únoru 2001. Od té doby vycvičila a předala na 30 asistenčních psů tělesně postiženým z různých míst ČR.

Podané ruce

Tato společnost byla založena, aby pomáhala lidem prostřednictvím canisterapie a osobní asistence. Sdružuje lidi ochotné pomáhat nezištně a zdarma těm, kteří to potřebují a soustřeďuje také pejsky, jež mají "srdce na tlapce" a jsou opravdoví přátelé všech lidí. Do této společnosti jsou vítáni všichni ti, kteří chtějí pomáhat a to jakýmkoli způsobem.

3. CANISTERAPIE U SENIORŮ - VÝZKUM

3.1. Úvod

Kontakt se zvířetem zmírňuje dopady stáří. Ke stáří neodmyslitelně patří ztráty jak fyzického, tak i psychického rázu. Zvíře může být vhodnou kompenzací a pomáhá vyrovnat se s tím, co se už nevrátí. Prostředí v domově důchodců nedává velkou možnost zabývat se aktivní péčí a tím si získat úctu. Psi člověka milují a respektují, i když je starý. V domovech schází aktivní komunikace a možnost dávat a přijímat něžnost. Zvířata jistě nemohou nahradit lidskou přítomnost, ale tělesným kontaktem se zvířaty lze prožívat hluboce lidskou potřebu něžnosti. Někteří lidé se stydí za své stáří a za to, jak vypadají, ale v kontaktu se zvířaty platí jen vnitřní hodnoty.

Lidé, kteří prožívají své stáří v domovech důchodců jsou odkázáni na pomoc druhých. Jsou na tyto místa umisťováni z různých důvodů. Nemá se už o ně kdo postarat v jejich domovech a nebo je jejich zdravotní stav tak vážný, že potřebují odbornou pomoc a dohled. Často si špatně pamatují, hůře slyší nebo jsou odkázáni na invalidní vozík.

3.2. Cíle výzkumu

Pro výzkumnou část této kapitoly byly stanoveny tyto cíle: shromáždit ucelené informace o praktikování canisterapie v konkrétním domově důchodců a zjistit vliv této terapie na seniory. Pokud možno prozkoumat přínosy canisterapie u jednotlivých klientů při dané práci a prováděných aktivitách s nimi. Výzkum byl proveden v ÚSP Máj - domov důchodců České Budějovice (dále jen ÚSP Máj).

3.3. METODIKA

Veškerá data pro tento výzkum, byla získána metodou rozhovoru a ankety. Dále metodou pozorování - technikou pozorování a metodu analýzy dokumentů - techniku obsahové analýzy dat. Jako dokreslující metoda byla využita metoda fotodokumentace.

Technika obsahové analýzy dat byla použita pro zjištění osobní anamnézy vybraných klientů a to ze zdravotní dokumentace, kterou o klientech v ÚSP Máj vedou. Byly doplněny data získaná technikou rozhovorů od vybraných klientů. Hlavním cílem

rozhovorů bylo zjistit pohled klientů a pracovníků na canisterapii a vztah ke zvířatům - zvláště k psovi. Pozorování a práce s dotazováním probíhala od ledna roku 2005 do února roku 2006, během této doby bylo zaznamenáváno chování vybraných klientů při canisterapii do záznamového archu. Dalším cílem pozorování bylo získání informací o samotném průběhu canisterapie. Přiložena je fotodokumentace, která byla pořízena v průběhu provádění canisterapie.

Klienti byly vybráni na základě náhodného výběru.

Vzhledem k danému cíli práce, byla použita technika ankety, jejímž smyslem bylo získání názoru ošetřovatelského personálu na praktikování canisterapie v ÚSP Máj. Dotazováno bylo 15 oslovených osob z celkového počtu 48 pracujících ošetřovatelského personálu. Jednalo se o zdravotní sestry, které na klienty dohlíží a starají se o ně.

Údaje o průběhu canisterapie byly získány pozorováním klientů (žen i mužů) ve věku 60-92 let, žijících v tomto zařízení po dobu minimálně jednoho roku. Dále byly získány informace od sociální asistentky, ergoterapeutky a lékařky.

3.4. Výsledky výzkumu

Rozvoj citových schopností

- 1) hlazení psa, mazlení se s ním, tj. uspokojování potřeby projevu citů pomocí hmatového smyslu

- 2) komunikace terapeuta s klientem při němž zapojuje klient centrum myšlení vzpomíná na své zážitky a zkušenosti k této tématice a zároveň se dozvídá i nové informace o psovi o jeho potřebách, jedná se o uspokojování potřeby vzájemné komunikace a porozumění

- 3) terapeut se snaží navázat bližší kontakt klienta se psem, aby snížil jeho nesmělost a uzavřenost a podpořil spontánnost projevu ve vztahu k jiným klientům či zdravotnímu personálu

- 4) v případě použití malého psa se rozvíjí ochranné a pečovatelské postoje, použije-li se velký pes, klient naopak může získat pocit bezpečí
- 5) při poznávání nových věcí ve společnosti zvířete, dochází k odbourávání neopodstatněného strachu a odvedení pozornosti od vlastních potíží klienta
- 6) při použití skupinové terapie má klient ve „svém“ psovi spojence pro zvládnutí komunikace a chování v kolektivu

Rozvoj rozumových schopností

- 1) získávání zájmu o určité aktivity prostřednictvím cílené hry a plněním úkolů, čímž se zvyšuje doba soustředění na danou činnost
- 2) pozorování chování psa a jeho stavby těla se rozvíjí pozorovací schopnosti i správné návyky chování ke zvířatům i lidem
- 3) prostřednictvím různých pomůcek a zadáváním úkolů klienta psovi, se zlepšují komunikační dovednosti, rozšiřuje se slovní zásoba a vyjadřovací schopnosti
- 4) krmení psa či jiné situace, kdy je potřeba psa nevyrušovat se využívají k nácviku sebeovládání
- 5) kontakt se zvířetem, které komunikuje jednoduše a jednoznačně a proto zde pes plní roli prostředníka v komunikaci s lidmi

Rozvoj pohybových schopností

- 1) formou různých společných her se zvyšuje u klientů motivace k pohybu i jejich pohybové schopnosti, rozvíjí se hrubá i jemná motorika, ve společnosti psa se klienti učí vhodně relaxovat

3.4.1. Zmapování canisterapie v ÚSP Máj

Canisterapie v ÚSP Máj probíhá již třetím rokem - tj. od října 2004. O praktikování canisterapie se zasadilo nejužší vedení zařízení ÚSP Máj (vrchní sestra a ředitel). ÚSP Máj v rámci canisterapie kontaktovalo Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. Formou přednášky byly personálu poskytnuty základní informace o tom, co canisterapie obnáší a o jejím vlivu na klienty.

Personál je velice nakloněn praktikování canisterapie a žádné vážné problémy se ohledně canisterapie dosud neobjevily. V ÚSP Máj se canisterapii věnuje ergoterapeutka a dvě sociální asistentky (jednání s canisterapeutickými týmy, organizaci, stanovování cílů apod.).

A) Skupinová canisterapie

Skupinová canisterapie je v ÚSP Máj praktikována jak je již uvedeno výše od října roku 2004. Canisterapeutická návštěva probíhá vždy v pondělí a trvá jednu hodinu. V současné době se skupinové canisterapii věnuje jeden canisterapeutický tým.

Psovodka se však samotné canisterapii věnuje druhým rokem. Je členkou sdružení Hafík a canisterapeutické zkoušky absolvovala v Třeboni pod stejným sdružením.

Zkoušky trvaly jeden týden, během něhož se testovala poslušnost psů a jejich reakce na různé situace. Canisterapeutičtí psi, se kterými do zařízení dochází, jsou kříženci . Psovodka má zkušenosti i z jiných zařízení (dětský stacionář Světluška v Českých Budějovicích, ÚSP pro dospělé Libnič).

Hlavní vliv a cíle canisterapie u klientů, které si psovodka klade, je zpestření každodenní rutiny v zařízení, rozveselení, odvedení pozornosti od případných problémů a starostí, které klienty mohou trápit a v neposlední řadě se snaží procvičovat paměť klientů nenásilným způsobem - prostřednictvím psa (zopakování znalostí o plemenech, zavzpomínání si na vlastního psa, povídání si jak se o psa starat, popřípadě i naučení nových poznatků o psech). Důležitá je také jemná motorika, která se u klientů procvičuje např. hlazení psa, česání, upínání obojku a vodítka, nasazování náhubku nebo vodění psa na vodítku.

Průběh skupinové canisterapie a konkrétní aktivity

Počet klientů účastnících se jednoho canisterapeutického cvičení se pohybuje mezi 9 až 17 osob (například při hrách). Z personálu jsou při běžné skupinové canisterapii přítomny 1-2 sociální asistentky.

-Návštěva začíná upravením místa - je utvořeno kolečko ze židlí. Klienti se sociálními asistentkami sedí v kroužku, aby každý z klientů mohl být v kontaktu se psy a canisterapeutický tým je uprostřed.

-Následuje přivítání se s pejsky. Klienti si je pohladí a dají jim pamlssek.

-Hlavní část canisterapie je zaměřena na aktivity se psy:

- Trénování paměti - klienti si připomenou jména pejsků, jejich věk a jaká jsou to plemena.
- Zadávání povelů (sedni, lehni, popros, dej pac). Povelky klienty motivují ke srozumitelné a jasné komunikaci s pejsky, jinak neposlechnou. Odměnou jim je, když pejsek uposlechnou a daný povel vykoná.
- Mezi aktivity ovlivňující motoriku by se daly zařadit: česání pejska, schovávání pamlsků do ruky - pejsek hledá, v které ruce je - klient musí ruku pevně stisknout a pak otevřít., házení aportu, odepínání a připínání vodítka.
- Klienti mají možnost se při canisterapii dozvědět něco nového. Povídají si o plemenech, jak se o psy starat, co všechno má správný chovatel psů mít, prohlížejí si knihy a časopisy o psech.
- Také sestavují počáteční písničky jmen pejsků z granulí.

Když se canisterapie chýlí ke konci, klienti se s pejsky rozloučí a odmění je pohlazením a piškoty. V případě pěkného počasí se canisterapie odehrává venku. Kdy klienti vodí pejska na vodítku, házejí mu aporty a připínají vodítko.

B) Individuální canisterapie

Od ledna roku 2006 se v ÚSP Máj začalo s praktikováním také individuální canisterapie. K individuální canisterapii byly indikovány dvě klientky po cévní mozkové příhodě.

Jako u skupinové, tak i individuální canisterapii, praktikuje canisterapeutický tým ze sdružení Hafík. Psovod-terapeut do zařízení dochází se zlatým retrívrem nebo labradorským retrívrem.

Při individuální canisterapii je vždy přítomná ergoterapeutka.

3.4.2. Postoj personálu ke caisterapii- Výsledky ankety

Záměrem ankety bylo zjištění postoje ošetřujícího personálu ke canisterapii a jejich názoru o vlivu praktikování canisterapie na seniory v ÚSP Máj.

Z celkového souboru ošetřovatelského personálu - 48 osob - bylo osloveno pomocí ankety 15 osob. Anketa obsahovala čtyři otázky (první dvě otázky byly uzavřené a

druhé dvě otázky otevřené). V závěru ankety měli respondenti možnost vyjádřit své případné další připomínky ke canisterapii. Vyhodnocení ankety - viz. níže.

Tabulka č. 1: *Jste rád/a, že v ÚSP Máj canisterapie probíhá?*

Možnosti	Odpovědi
Ano	15
Spíše ano	0
Spíše ne	0
Ne	0

Zdroj: vlastní výzkum.

Tabulka č. 2: *Jste spokojen/a s tím, jakým způsobem canisterapie probíhá?*

Ano	11
Spíše ano	3
Spíše ne	1
Ne	0

Zdroj: vlastní výzkum.

U odpovědi - spíše - ne respondent uvádí, že piškoty obsahují příliš cukru, který psům škodí.

Tabulka č. 3: *Co podle Vašeho názoru negativního canisterapie přináší klientům ÚSP Máj?*

Nic	11
Strach	3
Minulost	1

Zdroj: vlastní výzkum.

Na poslední otázku, kde byl prostor na vyjádření připomínek odpovědělo pět respondentů:

1. Aby v ÚSP Máj probíhala i felinoterapie(terapie s kočkami).
2. Větší individualizace canisterapie.
3. Aby canisterapie probíhala i u nemobilních klientů.

Dále byly otázky položeny klientům u kterých canisterapie probíhá, tázáni byli na to, co jim canisterapie přináší. Odpovídalo všech 17 klientů účastnících se terapie.

Co Vám canisterapie přináší?(tázáni byli klienti na terapii)

Radost	3
Uvolnění	2
Potěšení	3
Odreagování	2
Změnu	1
Program	1
Příjemné vyplnění času	2
Vyjádření emocí	1
Pohodu	1
Aktivitu	1

Klienti byli tázáni na to, co jim canisterapie přináší a také jak se při ní cítí. Dostali na výběr deset odpovědí, z kterých si mohli vybrat co je pro ně nejbližší. Nejvíce zmiňované byly radost, potěšení, odreagování a příjemné vyplnění času. Všichni se shodli na tom, že se na canisterapii velice těší a stala se součástí jejich týdne.

3.4.3. Kazuistiky

A) Skupinová canisterapie

Pro účely anonymního zpracování veškerých údajů získaných během výzkumu byla použita fiktivní křestní jména klientů.

Paní Alžběta

Osobní údaje

Věk: 80 let.

Diagnóza: Alzheimerova choroba

Hypertenzní choroba

Diabetes mellitus II. typu

Důvod přijetí do ÚSP Máj: nesoběstačnost, nutnost dohledu.

Délka pobytu: paní Alžběta je v zařízení od března roku 2004.

Zpráva z psychologického vyšetření: emoční nastavení kolísá, stává se výrazněji labilní, stesky na osamělost, omezení kontaktů s okolím, chybí jí také rodina. Děti se snaží ji navštěvovat. Progrese deteriorace, opět zvýraznění emoční lability. Společenskou formu nadále zachovává, bazální orientace místem, osobou, situací zůstává zachována.

Zájmy: procházky.

Vztah k psovi

Paní Alžběta jako malá vyrůstala na vesnici, ale pak se přestěhovali do města. V dětství, když ještě žila s rodiči, měli loveckého psa Broka. „Brok byl trochu neposlušný, ale mě docela poslouchal. Dávala jsem mu dobroty. Když jsem chodila do školy, tak pak nějak zmizel.“ Bylo jí to líto. Jiného psa už neměla.

Psů se nikdy nebála. Na psovi si nejvíce cení jeho věrnosti. „Jsou věrný víc, než chlapi.“ Nejvíce se jí líbí lovecká plemena.

Adaptace

Paní Alžběta uvádí, že si již nepamatuje, jak se v zařízení cítila a seznamovala v prvních dnech, ale dodává, že tu na ni byli hodní. „Myslela jsem, že je to na chvíli a už je to napořád. Rodina mi pomůže, ale nemají furt čas, tak nemůžu otravovat.“

Postoj ke canisterapii

Paní Alžběta o praktikování canisterapie v domovech důchodců ani v jiných zařízeních nikdy předtím neslyšela. Vnímala to, jako možnost něčeho nového, dozvědět se nové věci, které dosud neznala. Důvodem, proč na canisterapii chodí je: „můžeme se pomazlit s pejsky, pohladit si je.“ Jak uvádí, na canisterapii chodí ráda.

Kromě canisterapie se paní Alžběta účastní v ÚSP Máj ergoterapie, muzikoterapie, trénování paměti a arteterapie. Na otázku - jakou z těchto terapií má nejraději - uvedla ergoterapii na první místo. Pak až canisterapii.

Na canisterapii žádné nepříjemné, negativní vlivy neshledává. Nic by také na ni měnit nechtěla: „Nic bych neměnila. Snaží se, aby nás to bavilo.“ Připouští však, že jediné, co by změnila, by byly častější návštěvy. Ale prý to nejde, protože jich je tu hodně a musí se střídat. Také by uvítala, kdyby s pejsky mohli chodit ven na procházky. Ven chodí, když je hezké počasí, ale jen s doprovodem sester. „Ráda bych šla sama s pejskem ven. Tady jsou všichni zavření.“ Nejraději má na pejscích, kteří za nimi chodí, jejich přítulnost. Připomínají jí, Broka, kterého měla doma.

Paní Alžběta by nebyla proti, kdyby byl pes trvale přítomen v ÚSP Máj. „Nebylo by to špatný, kdyby nám dovolili jít s ním ven.“

Komunikace

Paní Alžběta si nejvíce povídá s ostatními klienty ÚSP Máj o rodině a o tom, kdo co dřív dělal. O canisterapii si povídají: „pouze, že byla, co jsme na ní dělali. Jinak ani ne.“

Emoce

Na pejsky se těší a je ráda, že občas přijdou. Haryk ji připomíná pejska, kterého kdysi měla. Pocity, které v ní pes vyvolává je věrnost.

Osamělost

Navštěvovat ji do ÚSP Máj chodí příbuzní z manželovi strany a vnuk, když má čas. Jinak si telefonují. Psa považuje za přítele člověka.

Paní Božena

Osobní údaje

Věk: 92 let.

Diagnóza: Alzheimerova choroba

Organická paranoidní porucha

Vředová choroba duodena

Osteoporóza

Důvod přijetí do ÚSP Máj: potřeba dohledu, částečná desorientace časem i místem.

Délka pobytu: paní Božena je v zařízení od března roku 2004. Do ÚSP Máj přišla z DD Hvízdal.

Zpráva z psychologického vyšetření: paní Božena je bazálně orientovaná, kontakt naváže, emotivita je přiléhavá. Myšlení souvislé, zabíhavé, ulpívá na detailu, determinující linii zatím bezprostředně udrží. Paranoidní sklony. Postižena více novopaměť.

Paní Božena je mobilní, soběstačná, bezproblémová.

Záliby: TV, pletení, posezení a povídání s vrstevníky.

Vztah k psovi

Paní Božena po celý svůj život žila ve městě. Měla dva psi. Jména si už nepamatuje, ale byly to kříženci střední velikosti. Měla na nich nejraději, že ji poslouchali, a že byli hodní.

Na otázku, zda by uvítala vzít si s sebou psa do ÚSP Máj, odpověděla, že: „už by to nebylo ono. Pes potřebuje pořád běhat a tady by to nešlo.“

Žádnou nepříjemnou zkušenost se psi neměla a psů se nikdy nebála. Má psy velmi ráda už od dětství.

Adaptace

Paní Božena uvádí, že sem byla poslána rodinou. Uvádí, že si v zařízení zvykla a je zde spokojená. Dobře se tu o ně starají. „Nikdo si nemůže stěžovat, že by se tu měl špatně.“

Postoj ke canisterapii

Paní Božena o praktikování canisterapie v domovech důchodců ani v jiných zařízeních nikdy předtím neslyšela. Na canisterapii chodí proto, že má psy ráda.

Na otázku, co canisterapie klientce dává, proč na ni chodí, odpověděla: „to, že přijdou, že tady s námi jsou.“ Na canisterapii chodí také proto, že se s psem může pomazlit a někdy si ho dokonce může pochovat.

Kromě canisterapie paní Božena dochází na ergoterapii, muzikoterapii, trénování paměti a arteterapii. Na otázku – jakou z těchto terapií má nejraději – uvedla, že ergoterapii. Na canisterapii žádné nepříjemné, negativní vlivy neshledává. Na průběhu canisterapie, by klientka nic neměnila. Častější návštěvy canisterapeutického týmu by nechtěla. Nejraději má na psech, že si je může pohladit, pomazlit se s nimi. Dle jejího názoru pes člověka utiňuje.

Komunikace

Paní Božena si s ostatními obyvateli zařízení nejčastěji povídá o rodině.

Emoce

Paní Božena se na pejsky těší.

Osamělost

Paní Božena, jak uvádí, moc časté návštěvy nemá. Považuje psa za přítele člověka.

Paní Cecílie

Údaje o klientovi

Věk: 81 let.

Diagnóza: Alzheimerova choroba

Aterioskleróza-
Hypertenzní choroba II. stupně
Sekundární parkinsonismus
Diabetes mellitus II. typu
Vředová choroba

Důvod přijetí do ÚSP Máj: potřeba dohledu a péče, dezorientace.

Délka pobytu: paní Cecílie je v zařízení od dubna roku 2004.

Zpráva z psychologického vyšetření: paní Cecílie je základně orientovaná vlastní osobou. Kontakt naváže ochotně, je až euforicky laděná. Společenskou formu ještě udrží. Myšlení je již rigidnější, ale ještě souvislé. U paní Cecílie je narušena novopaměť i staropaměť. Koncentraci udrží, náhled zachován.

Paní Cecílie je nesoběstačná, trpí silným třesem, špatně slyší.

Vztah k psovi

Paní Cecílie pochází z vesnice, kde chovali užitková zvířata (koně, prasata,...). Doma měli i psa (křížence) Reka, kterého měla ráda. Podle jejího úsudku byl pěkný a hodný. „Bez psa vesnice neexistuje.“ Žádnou nepříjemnou zkušenost se psi neměla a psů se nikdy nebála. Na psovi má nejraději, že ji může bránit.

Adaptace

Paní Cecílie uvádí, že se jí v zařízení líbí, že si tu už zvykla.

Postoj ke canisterapii

Paní Cecílie o praktikování canisterapie v domovech důchodců ani v jiných zařízeních nikdy předtím neslyšela. Na canisterapii chodí ráda. Líbí se jí pejskové, kteří sem za nimi chodí.

Paní Cecílie kromě canisterapie dochází na ergoterapii, muzikoterapii, trénování paměti a arteterapii. Na otázku - jakou z těchto terapií má nejraději - uvedla, že ergoterapii. Na canisterapii žádné nepříjemné, negativní vlivy neshledává. Na průběhu canisterapie, by paní Cecílie nic neměnila. Nejraději si psa hladí, povídá mu a zdá se jí, že rozumí. Lísá se k ní.

Komunikace

Paní Cecílie si s ostatními obyvateli o pejscích moc nepovídá.

Emoce

Paní Cecílie se na pejsky těší.

Osamělost

Paní Cecílie, jak uvádí, moc časté návštěvy nemá. Psa považuje za přítele člověka. „Už se s ním tak nebojíte.“

Paní Dana

Osobní údaje

Věk: 84 let.

Diagnóza: Alzheimerova demence

Aterioskleróza

Hypertenze

Dna

Stav po CMP (2002)

Důvod přijetí do ÚSP Máj: paní Dana byla přijata z důvodu zhoršení zdravotního stavu a osamělosti.

Délka pobytu: paní Dana je v zařízení od června roku 2004.

Zpráva z psychologického vyšetření: paní Dana je bazálně orientovaná svou osobou, místem, situací, částečně časem. Znamky subdepresivního ladění. Nálada je odklonitelná. Společenskou formu udrží. Významnější jsou poruchy novopaměti, staropaměť je lepší. Myšlení je rigidnější, častěji zabíhá. Osobnost je u paní Dany zachována. Znamky kognitivní deteriorace již přítomny jsou. Náhled je zachován.

Mobilita: paní Dana se pohybuje pomocí chodítka.

Záliby: četba, TV, rádio, ráda si povídá s ostatními, dochází pravidelně na ergoterapii, kde se věnuje ručním pracím (pletení, šití).

Paní Dana je samostatná, společenská, ráda dělá ruční práce (pletení).

Vztah k psovi

Paní Dana pochází z vesnice., kde chovali užitková zvířata (slepice, králíky, kozu,...). Doma měli i psa německého ovčáka. Všechny zvířata měla ráda stejně. Žádnou nepříjemnou zkušenost se psi neměla a psů se nikdy nebála.

Adaptace

Paní Daně se v zařízení zpočátku nelíbilo. „Lepší je to doma.“ Nejobtížnější pro ni bylo zvyknout si na zdejší režim.

Postoj ke canisterapii

Paní Dana o praktikování canisterapie v domovech důchodců ani v jiných zařízeních nikdy předtím neslyšela. Možnost canisterapie však uvítala. Na canisterapii chodí ráda. Líbí se jí pejskové, protože jak uvádí jsou milí. Paní Dana kromě canisterapie dochází na ergoterapii, muzikoterapii a trénování paměti. Na otázku – jakou z těchto terapií má nejraději – uvedla, že všechny stejně. Na canisterapii žádné nepříjemné, negativní vlivy neshledává. Na průběhu canisterapie, by paní Dana nic neměnila. Paní Daně se líbí jak pejskové cvičí. „Jsou velice šikovní.“

Komunikace

Paní Dana volí ke konverzaci různá témata. Nejčastěji si povídají o rodině a o životě. O psech údajně ne.

Emoce

Paní Dana se na pejsky těší.

Osamělost

Paní Danu, jak uvádí, navštěvuje její syn, podle jeho možností. Psa za přítele člověka považuje.

Pan Josef

Osobní údaje

Věk: 85 let.

Diagnóza: Hypertenzní choroba II. stupně
Vaskulární demence středně těžká
Katarakta-šedý zákal

Důvod přijetí do ÚSP Máj: demence, nesoběstačnost, samota (v bytě se cítí být sám).

Délka pobytu: klient je v zařízení od dubna roku 2004.

Zpráva z psychologického vyšetření: klient je bazálně orientován vlastní osobou, jen velmi zhruba situací, místem a částečně časem. Nálada bez hlubšího poklesu, nevyrovnaná, kontakt naváže. Myšlení rigidní, místy ulpívá, koncentrace je narušena, defekty mnestické, výrazné narušení vstřípivosti. U klienta je postižena nejen novopaměť, ale i paměť na starší události. Deteriorace i v jiných funkcích, společenská slupka zachována vcelku ještě je. V poslední době je klient dráždivější, až agresivní povahy. Zprvu klidný.

Záliby: čtení.

Vztah k psovi

Jelikož pan Josef pochází z vesnice, chovali doma spoustu užitkových zvířat (krávy, prasata, slepice ...). Kromě těchto zvířat měli i psa, kterého jak uvádí, měl z nich nejraději. Na jeho jméno si však už nevzpomíná.

Na otázku, zda by uvítal vzít si s sebou psa do ÚSP Máj, odpověděl, že: „byl bych rád, kdybych tady psa měl.“ Na psovi má nejraději, že když na něj zavolá, tak že přijde a že je hodný. Psů se v dětství nikdy nebál.

Adaptace

Pan Josef je v ÚSP Máj již druhým rokem. „Byl jsem nemocný a musel jsem jít, kam mě dali.“ Na otázku, jak se mu tu líbí odpovídá: „co mám dělat,“ ale přitom dodává, „ale starají se tu o nás dobře.“

Postoj ke canisterapii

Pan Josef o praktikování canisterapie v domovech důchodců ani v jiných zařízeních nikdy předtím neslyšela. Na canisterapii chodí proto, že tady pejska nemá. Na canisterapii chodí pravidelně a rád. „Chodím protože mám rád zvířata.“ Kromě canisterapie pan Josef chodí v ÚSP Máj na ergoterapii, muzikoterapii, trénování paměti a arteterapii. Na otázku – jakou z těchto terapií má nejraději – uvedl, že všechny má rád

stejně. Na canisterapii žádné nepříjemné, negativní vlivy neshledává. Na canisterapii, která v zařízení probíhá by nic neměnil. „Nechal bych to jak to je.“ Kdyby mohl, změnil by častost návštěv. Uvítal by i trvalou přítomnost psa v zařízení. „Častěji bych chtěl. Jsem rád. Rád si s nimi pohraji.“ Nejraději má na psech, že jsou hodný, a že si s nimi může pohrát. Jeho oblíbenou aktivitou během canisterapie je házení aportu a schovávání granulí a piškotů.

Komunikace

Pan Josef si nejčastěji povídá s ostatními klienty ÚSP DD Máj o rodině a o minulosti. Občas si povídají i o psech.

Emoce

Na pejsky se těší. „Co tady máme dělat.“ Z pocitů, které v něm pes vyvolává uvádí radost. „Vzal bych si ho do pokoje.“

Osamělost

Pan Josef má dva syny. Jezdí za ním skoro ob den - je na ně velice vázán. Na otázku, zda podle něj platí přísloví - pes přítel člověka – odpověděl, že určitě ano.

B) Individuální canisterapie

Paní Eva

Osobní údaje

Věk: 91 let.

Diagnóza: Stav po CMP – s následnou levostrannou hemiparézou

Hypertenzní choroba

Diabetes mellitus II. typu

Nedoslýchavost

Slepota levého oka

Důvod přijetí do ÚSP Máj: paní Eva byla přijata z důvodu nutnosti celodenní péče.

Délka pobytu: paní Eva je v zařízení od dubna roku 2004.

Zájmy: ruční práce, TV, rádio.

Mobilita: chůze – chodítko, invalidní vozík.

Paní Eva je na svůj věk velmi dobře orientovaná, má zájem o veškerou činnost, je ráda v kolektivu. Je soběstačná s občasnou pomocí.

Canisterapeutický pes: zlatý retrívr.

Cíle: Ovlivnění spasticity postižené levé horní končetiny (LHK)

Nacvičení volných pohybů

Navození psychické pohody

Cíle u paní Evy stanovuje ergoterapeutka. V návaznosti na stanovené cíle jsou během individuální canisterapie voleny konkrétní aktivity. Canisterapie u paní Evy probíhá na jejím pokoji.

Konkrétní aktivity:

- Hlazení psa - paní Eva hladí psa postiženou levou rukou (nedokáže držet natažené prsty) nejprve s dopomocí ergoterapeutky poté zkouší sama.
- Česání psa - speciálním kartáčem, který lze na prsty navléknout. Prsty jsou pak po dobu česání nataženy. Paní Eva prováděla tuto aktivitu nejprve s pomocí ergoterapeutky, poté sama.
- Česání psa - běžným kartáčem s rukovětí, při kterém se trénuje válcový úchop. Tuto aktivitu paní Eva rovněž z počátku prováděla s dopomocí ergoterapeutky.
- Další aktivitou bylo házení aportu, pro jehož účely byly voleny předměty různých tvarů. Paní Eva házela aport ve tvaru kosti. Spojila si ruce zvedla nad hlavu a aport vyhodila. Dalším aportem byl míček, který paní Eva házela postiženou levou rukou vedle vozíku. Paní Eva si při házení aportu cvičila úchop a poté jeho uvolnění a vyhození.
- Odměna piškoty, které paní Eva měla za úkol pevně sevřít v postižené ruce, a poté co pes odměnu našel pěst povolit.
- Sundání a nasazení obojku.

Jiné terapie: paní Eva se kromě canisterapie účastní ergoterapie. Canisterapie je součástí komplexní terapie a není možno při posuzování vlivu canisterapie tyto jiné terapie opomíjet.

Paní Františka

Osobní údaje

Věk: 85 let.

Diagnóza: Stav po CMP – s následnou levostrannou hemiparézou

Ischemická choroba srdeční

Hypertenzní choroba

Stav po infarktu myokardu

Ateroskleróza

Důvod přijetí do ÚSP Máj: paní Františka byla přijata z důvodu nutnosti celodenní péče.

Délka pobytu: paní Františka je v zařízení od září roku 2005.

Zájmy: ruční práce, TV, rádio.

Mobilita: invalidní vozík.

Paní Františka je plně orientovaná, komunikativní, ráda se účastní společenských akcí.

Canisterapeutický pes: zlatý retrívr (který je vzhledem ke své klidnější povaze - než labradorský retrívr - na polohování vhodnější).

Cíle: Ovlivnění spasticity postižené levé horní končetiny (LHK).

Ovlivnění držení postižené končetiny.

Navození psychické pohody.

U paní Františky probíhá polohování s pejskem. Polohování se koná v rehabilitační místnosti ÚSP Máj. Polohování trvá přibližně půl hodiny. Během této doby se podaří ruku prohřát. Na polohování navazuje rehabilitace. Dle vyjádření ergoterapeutky se s polohování s postiženou rukou lépe cvičí.

3.4.4. Hodnocení a výsledky canisterapeutického procesu

Výsledek terapeutického procesu ve společenství pes člověk může být neutrální, záporný, kladný, ale velmi často neprokazatelný. Problémem hodnocení canisterapie je, že výsledek se nedá jednoznačně měřit a objektivizovat. Výsledek je možné hodnotit v případě, pokud jde o canisterapii v užším slova smyslu (například dojde ke zklidnění nebo když člověk začne po dlouhé době opět komunikovat).

Zisky z přítomnosti psa:

Psychologické zisky

a) empatie

b) vytržení ze zahloubání do sebe - jednotlivci, kteří mají nízké sebevědomí, depresi nebo jsou z jiného důvodu zvýšeně zaměřeni na svůj vnitřní svět, mohou být přítomností zvířete "vytržení" z tohoto stavu.

c) výchova a vztah - jde především o uspokojení potřeby pečovat o někoho a možnost otevření komunikace mezi terapeutem a klientem prostřednictvím přítomnosti zvířete.

d) akceptace a odpočinek - zvířata nabízejí akceptaci bez omezování, zvířecí

akceptace je neodsuzující.

Sociální zisky

a) společenský zisk - uvádí se, že přítomnost zvířete může podpořit zájem o interakci jak mezi klienty, tak mezi klientem a jeho rodinou, ošetřujícím personálem, psychologem či pedagogem.

Fyzické zisky

Důležitým aspektem je, že psi mohou působit jako velmi významná motivace. Díky tomuto aspektu dochází k aktivnímu přístupu k rehabilitaci a tím k zlepšení fyzického zdraví klientů. Je dokázáno snížení krevního tlaku a srdeční frekvence v důsledku kontaktu se psem.

3.5. DISKUSE

Z výše uvedených údajů vyplývá, že canisterapie se stala velmi oblíbenou aktivitou mezi seniory v domově důchodců. Dle tohoto průzkumu je zřejmé, že si jí oblíbily nejen klienti ale i ošetřující personál jako sestry v zařízení. Domácí zvířata, v tomto případě psi, mají velmi pozitivní vliv na seniory. L. A. Hartová uvádí roli psa jako lamače společenských ledů, pes je nejčastějším tématem zahájení konverzace. Téměř 100 procent respondentů se vyjádřilo ke vztahu ke zvířatům, v tomto případě ke psům, velmi pozitivně. A po vlastních zkušenostech začali lidé se na psí návštěvy vyptávat.

Hlavním cílem canisterapie je potěšit opuštěné lidi, vnést do jejich života opět radost. Výsledky průzkumu je těžké měřit protože jde o okamžitý stav klienta, není možné to nijak spočítat ani přesně vyjádřit. Jak uvádí Allen a Blascovich měřit úspěch psa-pomocníka je velice těžké. U saňových a ovčáckých psů lze měřit úspěšnost týmu pes člověk časem, vzdáleností, rychlostí, frekvencí, ale u těchto psů se považuje za úspěch hlavně vycvičení psa.

Jak bylo uvedeno, psi v zařízeních dokážou zvednout náladu nejen samotným klientům seniorům, ale také i personálu jako jsou sestry. Docent Walter Poduschka(1993) popisuje přítomnost zvířat v institutech pro staré lidi jako přínos optimistické atmosféry. Společná radost, smích a uvolnění brání vzniku obávaného syndromu u ošetrovatelského personálu, jako je emocionální vyčerpání při neustálém

styku s nemocí, smrtí a frustrujícím poznáním, že svěřeným pacientům často nemohou účinně pomoci. Na rozdíl od lidských ošetřovatelů zvíře neví, že pacientovi zbývá už jen několik dní života, a nebo naopak, že bude léta bezmocně živořit. Nezatížena takovými úvahami potkávají zvířata obyvatele i personál domova s konstantně dobrou náladou, která působí na okolí přímo nakažlivě.

Všech dvacet klientů, se kterými byly provedené individuální rozhovory uvedlo, že se na pejsky vždy těší, zavzpomínali na své čtyřnohé kamarády z dětství nebo mládí a rozpovídali se. V mnoha případech sestry uvedli, že takhle rozvinutou konverzaci od nich neslyšeli už dlouho třeba už řadu let. Nejen že se lidé odvrátí díky pejskům do své minulosti, ale naopak také nastává orientace na přítomnost a budoucnost. Protože i oni si začnou uvědomovat, že zvířata jsou teď a tady a budou je potřebovat i pozítří.

Většina dotazovaných uvedla, že už mnoho návštěv nemají a proto se cítí opuštěně. A zvláště pociťují, jak je stáří velmi obtížnou částí jejich života. Kontakt se zvířetem zmírňuje dopady stáří, což se potvrdilo i v tomto průzkumu, kde senioři při návštěvách se psem zapomněli na veškeré svoje problémy a bolesti a věnovali se jejich čtyřnohým kamarádům, aby plně využili všechnen čas, který jim na to byl poskytnut.

4. Vliv přítomnosti psa na výskyt deprese a smutných nálad u seniorů

4.1. Úvod

Častější výskyt depresí a stavů smutku ve stáří je pochopitelný. Starý člověk postupně ztrácí řadu zdrojů uspokojení a radosti ze života, nemá již tolik profesních úspěchů, dostává se mu méně společenského uznání, ubývá mu osobních vztahů. Objevují se různé choroby, ženy ztrácejí na svém půvabu, jeden z partnerů se stává vdovou/vdovcem, a odejdou-li navíc děti z domova, musí se člověk umět vyrovnat se životem v osamění.

V absolutní většině depresích stavů ve stáří předchází závažná životní událost. V institucích pro staré, hlavně v domovech důchodců se deprese vyskytují častěji v časně fázi pobytu a po aklimatizaci na nové prostředí ustupují. Často uváděným

stresujícím faktorem je společenská izolace, chybění návštěv přátel, silné připoutání na domov, málo kontaktů s okolním světem.

4.2. Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit zda senioři ve věku od 60-95 let jsou méně náchylní ke stavům smutku po pravidelných návštěvách se psy. Dílčími cíli bylo shromáždit ucelené informace o praktikování canisterapie v ústavu sociální péče a zjistit zda canisterapie působí na stavy smutku a deprese u seniorů.

4.3. Metodika výzkumu

Výzkum je zaměřen na porovnání nálady a stavu smutku a deprese u seniorů, kteří žijí v domovech důchodců. Zkoumaný soubor tvoří skupina klientů zařízení, kteří mají možnost setkávat se alespoň jednou týdně se psem – celkem 20 respondentů. Kontrolní skupinu tvoří klienti stejného zařízení, kteří tuto možnost nemají – 20 respondentů. Účelem je tedy vyčíslit, zda je canisterapie tak potřebnou aktivitou u seniorů. Dále pak zjistit, zda se změny v náladách seniorů, za kterými po dobu šesti měsíců docházela pravidelně jednou týdně terapeutka se svými psy, zlepšují. Výzkum byl zaměřen na seniory (ženy i muže) ve věku od 60-95let. Vše bylo prováděno metodou pozorování a dotazování (rozhovor s klienty o tom jak se cítí a zda nemají pocity smutku). Klienti byli dotazováni především na to, jak se cítí, zda se na psy těší, jak to vyjadřují. Např. malují obrázky s pejsky, mluví o nich, méně hovoří o vlastních bolestech, soustřeďují se na živé tvory ne na vlastní smutek. Dotazování klienti mají různé psychiatrické diagnózy, proto se výzkumná část soustředila na jejich depresivní nálady a na zlepšení těchto nálad. Dále pak konzultování tohoto stavu s jejich ošetřovatelkami a lékařem. Výzkum probíhal od prosince 2005 do května 2006.

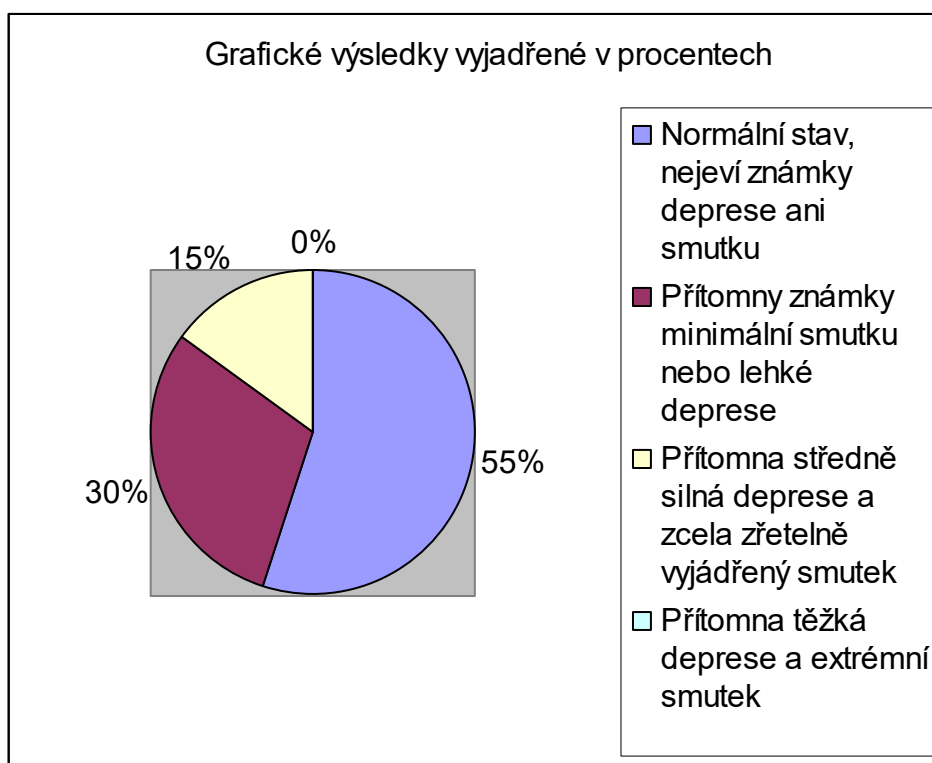
4.4. Výsledky

Tabulka č.1: Celkový počet seniorů, kteří jsou v kontaktu se psem; zastoupení žen a mužů

Počet dotázaných	20	100 %
Žen	11	55 %
Mužů	9	45 %

Tabulka č.2: Závažnosti stupně smutku a deprese a jeho výsledné zastoupení u seniorů, kteří byli v přítomnosti psa

Stupeň smutku a deprese	Počet seniorů	%
Normální stav, nejeví známky deprese ani smutku	11	55
Přítomny známky minimálního smutku nebo lehké deprese	6	30
Přítomna středně silná deprese a zcela zřetelně vyjádřený smutek	3	15
Přítomna těžká deprese a extrémní smutek	0	0

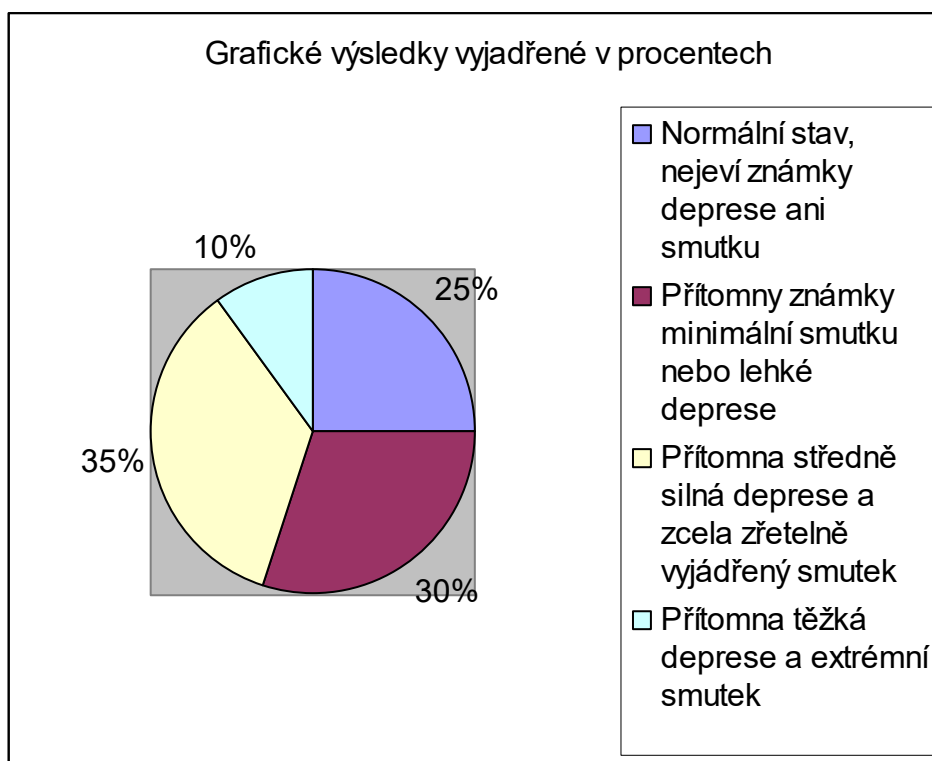

Tabulka č.3: Celkový počet seniorů, kteří nejsou v kontaktu se psem; zastoupení žen a mužů

Počet dotázaných	20	100 %
Žen	11	55 %
Mužů	9	45 %

Tabulka č.4: Závažnosti stupně smutku a deprese a jeho výsledné zastoupení u seniorů bez přítomnosti psa

Stupeň smutku a deprese	Počet seniorů	%
Normální stav, nejeví známky deprese ani smutku	5	25
Přítomny známky minimální smutku nebo lehké deprese	6	30
Přítomna středně silná deprese a zcela zřetelně vyjádřený smutek	7	35
Přítomna těžká deprese a extrémní smutek	2	10

Jak zřetelně vyplývá z grafů, senioři, kteří mají kontakt se psem, nejeví známky deprese v nadpoloviční většině, zatímco u seniorů bez psa byly zaznamenány stavy smutku a deprese dokonce v 75 % případů. Četnost výskytu minimálního smutku nebo lehké deprese je v obou skupinách srovnatelná. Sklony k středně až zcela zřetelně vyjádřené depresi jsou zato u skupiny se psem o 20 % nižší než u těch, co psa nevidají.

Také se vyskytly rozdíly u skupiny, kde se vyskytuje těžká deprese a velký smutek, ale to nemusí až tak záležet na přítomnosti psa, spíše jde o momentální stres např. ze ztráty někoho blízkého či se deprese u těchto lidí vyskytuje již dlouhodobě a je léčena.

Dokonce i lékařka potvrdila, že u lidí, kteří se začali vídat s pejsky ubyla potřeba léků. Senioři stále něco o psech vyprávěli a těšili se až je zase uvidí. Nevyžadovali tolik prášků na uklidnění ani na spaní.

4.5. DISKUSE

Je známo, že pozitivní účinky vlivu psa na celkový stav seniorů jsou výrazněji prokazatelné v institucionálních zařízeních. Např. Brickel a Thomas (1985) uvádějí, že zvířata snižují dopad ztráty osobní svobody na osoby odkázané na střediska, jakými jsou např. domovy důchodců. Zvířata tu kompenzují především negativa, která život v zařízeních přináší, od minimálního prostoru pro seberealizaci a chudých emocionálních i fyzických podnětů až po pocity nesvobody a přílišné organizovanosti.

Tento výzkum měl za cíl porovnat nálady seniorů, kteří jsou v kontaktu se psem, se škálou deprese u těch, kteří v pravidelném kontaktu se psem nejsou. Potvrdilo se, že senioři, za kterými pes dochází, mají menší sklony k depresi a k podléhání sebelítosti a smutku. Rozdíl ve stupni škály deprese a smutku nemusí být mezi skupinou seniorů v kontaktu se psem a bez psa vždy velmi výrazný. Výzkum, který provedl Ory & Goldberg(1983), uvádí, že pes neovlivňuje ani pocit štěstí, ani jejich sklon k depresi. Studie provedená ve Spojených státech došla k podobným zjištěním, kdy nebyl nalezen vzájemný vztah mezi přilnutím ke zvířeti a pocity deprese. Proměnné týkající se domácích zvířat měly velice malý dopad na duševní nebo tělesnou pohodu (Miller & Lago, 1989). Vztah mezi přítomností zvířete a blažeností starých je pravděpodobně víc vázán na jejich socioekonomické postavení než na mazlíčka samotného, uvádí opět Ory & Golbergr(1988).

Vzhledem k tomu, že byl výzkum zaměřen na seniory žijící přímo v ústavu sociální péče a ne v domácnostech, jsou výsledky zřetelnější. Právě zde může přítomnost psa vyvažovat tyto smutné nálady svým pozitivním působením daleko více.

Jedním ze stresujících faktorů pro seniory bývá umístění do ústavu. Jde o zcela nové prostředí plné neznámých lidí. Člověk se cítí sám, nikoho nezná a je izolovaný. L. Galajdová(1990) uvádí, že pro staré lidi, umístěné do ústavů, kteří postupně propadají rezignaci a nečinnosti, znamenají zvířata naplnění jejich neuspokojených potřeb náklonnosti, blízkosti a lásky. Nově příchozím obyvatelům usnadňují zapojování do nového prostředí a vytvářejí pro ně atmosféru domova. Předcházejí tak stresovým situacím a depresím z cizího prostředí.

Bylo také zjištěno, že při pravidelném kontaktu klienta se psem se snižovala potřeba užívání vybraných léků. L. Galajdová(1999) uvádí, že zhruba polovina zklidňujících psychofarmak je konzumována velmi starými lidmi. Pohled na zvířata má již sám o

sobě uklidňující účinek. Proto staří lidé ve společnosti zvířat dokáží snižovat své dávky hypnotik, sedativ, anxiolytik a antidepresiv. Zvířata mohou opravdu účinně pomoci v léčbě, jsou-li cílevědomě používána ve správné indikaci. Podle J.M.Siegela (Journal of Personality and Social Psychology No.58, str.1081-1086, 1991) z roku 1990, vykazují majitelé psů o 21 % menší návštěvnost lékaře, než lidé bez psa. Jsou celkově duševně i tělesně zdravější a soběstačnější. Úměrně klesá i spotřeba léků, zejména sedativ a antidepresiv. Podle tohoto autora je zajímavé, že majitelé psů a koček mají spotřebu léků nižší o 16 % a stejně nižší je i nemocnost. Zde je naprosto jasný vliv působení domácích zvířat, jako například pravidelné procházky se psím přítelem a péče o něj, na zdravotní stav majitele.

Také se prokázalo, že při hlazení dochází k poklesu krevního tlaku a srdeční činnost se zklidňuje. Navozuje se stav celkového uvolnění. Proto se zvířata mohou spolupůsobit na snižování spotřeby léků proti bolesti a proti úzkosti. Poduschka(1993)

Přítomnost psa může sice mít pozitivní vliv na potlačení deprese a vyrovnání se se smutkem, avšak v žádném případě nejde o vždy platící pravidlo. Každý jedinec je individuální, a to co do ovlivnění nálady i k překonání určitého smutku. A proto na každého platí jiný lék, přičemž přítomnost němeého živého tvora se prokázala velmi potřebná a pro osamělé lidi důležitá a povzbuzující.

5. PRÁVNÍ ASPEKTY PROVOZOVÁNÍ CANISTERAPIE

Canisterapie není v našem právním řádě doposud žádným způsobem upravena a legislativně řešena. Dle platných právních předpisů se nejedná ani o některý z typů terapie ani o některý způsob zdravotní péče, tak jak jsou upraveny v zákoně o zdraví o péči lidu č. 20/1966 Sb. Právní řád rovněž nedefinuje pojem speciální terapie. Vzniká otázka kam tedy canisterapii v právním řádu zařadit.

Pokud bychom chtěli canisterapii podříditi některým z pojmů zdravotní péče ve smyslu zákona o zdraví o péči lidu, je možné tuto činnost zařadit pouze do skupiny zdravotní výchova obyvatelstva. Zákon o péči o zdraví lidu v ustanovení § 14 definuje, že úkoly ve zdravotní výchově obyvatelstva plní všechna zdravotnická zařízení a jejich zdravotničtí pracovníci ve spolupráci s rodinou, školou a občanskými sdruženími.

Možnost vlastního výkonu canisterapie je stanovena živnostenským zákonem, ale pouze pro případ provozování této činnosti za účelem dosahování zisku. Pokud nejde o činnost za účelem dosahování zisku je výkon canisterapie možné realizovat formou neziskové organizace, která má svoji náplň danou ve stanovách.

Prakticky to znamená, že činnost v oboru canisterapie je přesunuta do oblasti neziskových organizací převážně občanských sdružení. Na rozdíl od některých zemí EU není tato činnost hrazena z prostředků na veřejné zdravotnictví. Finanční zajištění je částečně hrazeno v rámci dotačních programů Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva práce a sociálních věcí, ale převážně je odkázána na financování formou darů a případně poskytováním služeb, především sociálním ústavům, za menší úplatu.

V rámci připravované novely zákona o péči o zdraví lidu je definováno co bude považováno za zdravotní péči. Zákon taktéž striktně vymezuje, co se za zdravotní péči nepovažuje. A to jsou činnosti při péči o zdraví, které vykonávají mimo jiné i dobrovolné organizace nebo sdružení nebo podnikatelé, kteří jsou zdravotním zařízením. Z toho vyplývá, že ani v budoucnu nebude canisterapie zařazena do našeho právního řádu jako zdravotní péče a tímto také souvisí problematika jejího financování

5.1. PRÁVNÍ A EKONOMICKÝ RÁMEC NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Nezisková organizace je pojem, který je obecně používán, ale není definován platným právním předpisem v České republice. V určité míře se o neziskových organizacích hromadně zmiňuje zákon o daních u příjmů, který hromadně vyjmenovává jejich výčet a definuje v podstatě tyto subjekty jako jednu skupinu.

Neziskové jsou organizace, které nebyly založeny nebo zřízeny za účelem podnikání. Jsou to organizace, o jejichž činnost je jiný zájem státu, společnosti nebo určité skupiny lidí. Byly založeny za účelem provozování činnosti ve prospěch toho, kdo měl zájem na jejich zřízení. Je kladen větší důraz na důležitost výsledků hlavního poslání, tyto organizace nemusí být vždy nutně neziskové. Z právního pohledu je možné konstatovat, že organizace, která není zřízena nebo založena za účelem podnikání musí být právnickou osobou. Neziskové organizace jsou právnické osoby, mají svého zřizovatele, zakládají se podle různých právních předpisů a podléhají registraci na místech jim určeným zákonem, podle kterého jsou zřízeny.

Zákonné předpoklady rozdělení právnických osob je uvedeno v § 18 odst. 2 občanského zákoníku. Jedná se o :

- sdružení fyzických nebo právnických osob (spolky)
- účelová sdružení majetku (nadace)
- jednotky územní samosprávy (obce, kraje)
- jiné subjekty ,o kterých to stanoví zákon (profesní komory)

Zákon o dani z příjmů uvádí výčet těchto subjektů v § 18 odst. 8 jako zejména, jedná se o následující typy organizací zřizovaných dle samostatných zákonů .

5.2. Zájmová sdružení právnických osob mající právní subjektivitu

Dle zákona č.40/1964 Sb. Občanský zákoník dle § 20f a následujících, právní způsobilost nabývá zápisem do registru sdružení, který vede krajský úřad místně příslušný dle sídla sdružení.

Občanské sdružení

Dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Sdružení je samostatnou právnickou osobou a je registrováno na Ministerstvu vnitra se současnou evidencí na České statistickém úřadě. Sídlo, název, orgány a činnost občanských sdružení jsou vymezeny stanovami . Nejsou zakládány k výdělečné činnosti, nesuplují výkon určitých povolání. Charakteristickým znakem občanských sdružení je členská základna.

Registrované církve a náboženské společnosti

Dle zákona č.3/2002 Sb., o svobodě náboženských vyznání církví a náboženských společností, registrace na Ministerstvu kultury. V oblasti sociální péče dostávají církve a náboženské společnosti dotace od Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví poskytuje dotace v oblasti charitativní péče o nemocné občany.

Nadace

Dle zákona č.227/1997 Sb. , o nadacích a nadačních fondech ve znění zákona č.526/2002 Sb. Nadace nebo nadační fond je účelové sdružení majetku pro dosahování obecně prospěšných cílů. Nadaci může zřídit fyzická nebo právnická osoba, minimální hranice nadačního jmění je 500 000,-Kč, registrace nadace vzniká zapsáním do obchodního rejstříku.

Obecně prospěšné společnosti

Dle zákona č.248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Společnost vzniká sepsáním zakladatelské listiny s následným zápisem do obchodního rejstříku . Tyto společnosti jsou založeny za účelem poskytování obecně prospěšných služeb za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Výsledek hospodaření musí

být vždy použit pro poskytování služeb , pro které byla zřízena. Nesmí být použit ve prospěch zaměstnanců ani zakladatelů.

Příspěvkové organizace

Dle zákona č.219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, zřizovatelem je organizační složka státu nebo vyšší územní samosprávný celek.

Dále existují další skupiny neziskových organizací, ale tyto nemají praktické uplatnění v oblasti canisterapeutických činností.

Z praktického dopadu co se týká činnosti v oblasti canisterapie, mají maximální význam občanská sdružení pro jednoduchost založení, jejich volný prostor při definování činnosti zakotvené ve stanovách a jednoduchost hospodaření i s minimálními prostředky. Z výše uvedených důvodů jsou také občanská sdružení v canisterapii využívána.

5.3. Účetnictví a daně neziskových organizací

Účetní rámec je stanoven následujícími předpisy :

- zákon č.563/1991 Sb. o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č.504/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o účetnictví ,
 - pro účetní jednotky , u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání
- České účetní standardy pro účetní jednotky , u kterých hlavním předmětem činnosti
není podnikání č. 401 - 414

Daň z příjmů

Daň u příjmů je stanovena zákonem č.586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Zákon o daních z příjmů i účetní předpisy ukládají nevýdělečným organizacím vést účetnictví tak , aby nejpozději ke dni účetní závěrky byly vedeny odděleně příjmy, které jsou předmětem daně nebo předmětem daně sice jsou, ale jsou od daně osvobozeny. Obdobně to platí pro výdaje.

Pro činnost neziskových organizací jsou nejdůležitější ustanovení

§ 17 definuje kdo je poplatníkem daně z příjmů právnických osob

§ 18 definuje příjmy

Předmětem daně z příjmů právnických osob jsou dva druhy příjmů: výnosy z činností a výnosy z nakládání s majetkem. Komplikovanost spočívá v tom, že neziskové organizace mají různé typy příjmů :

a. příjmy které nejsou předmětem daně § 18 odst. 2 písm. a) , odst. 4 písm. b) a c) jedná se především o příjmy získané zděděním nebo darováním movité nebo nemovité věci

b. příjmy, které nejsou předmětem daně za určitých podmínek §18 odst. 4 písm. d) týká se příjmů pouze z nakládání se státním majetkem

c. příjmy, které jsou sice předmětem daně, ale jsou od daně osvobozeny
§19 jedná se o příjmy z členských příspěvků, z výnosů z loterií a sbírek, příjmy z pronájmu vlastních nemovitostí, úrokové příjmy

d. příjmy vyplývající z poslání
jedná se o příjmy za podmínky , že náklady na provádění činností jsou vyšší než příjmy

e. příjmy které jsou předmětem daně
příjmy z reklam, členských příspěvků a nájemného

Organizace založené pro jiné účely než je podnikání mají ve statutech či zřizovacích listinách definovanu hlavní činnost nebo více činností, některé z činností jsou vykonávány za úplatu. Obvykle se stává, že příjmy od zřizovatelů, dotace, dary, členské příspěvky a příjmy z hlavní činnosti nejsou v takové výši, aby plně pokryly výdaje neziskové organizace, čímž zdaňování dosažených příjmů snižuje ekonomický výsledek. Zákon o daních z příjmů jim proto umožňuje v paragrafu 20 odst. 7 snížení daňového základu až o 30 %, maximálně však o 1 000 000 Kč. V případě, že uvedených 30 % ze základu daně činí méně než 300 000 Kč, lze odečíst částku ve výši nejméně 300 000 Kč, maximálně však do výše základu daně. Z toho vyplývá, že dani z příjmu podléhá daňový základ vyšší než 300 000 Kč, což umožňuje malým organizacím, zejména občanským sdružením, pořádání drobných kulturních, sportovních a obdobných akcí, aniž by tyto pořádané aktivity podléhaly zdanění. Dosažení základu daně do 300 000 Kč však neznamená, že takový subjekt nepodává příznání k daním z příjmů.

Snížení základu daně mohou neziskové organizace realizovat za předpokladu, že použijí takto získané prostředky ke krytí nákladů (výdajů) souvisejících s činnostmi, z nichž získané příjmy nejsou předmětem daně. Ušetřené prostředky musí být použity nejdéle ve třech bezprostředně následujících zdaňovacích obdobích.

Daň z přidané hodnoty

Zákon č 235/2004 o dani z přidané hodnoty znamená harmonizační normu s ostatními zeměmi EU a pohlíží na neziskové organizace jako na osoby povinné k dani, pokud uskutečňuje ekonomickou činnost (§5 odst. 1) a osvobození váže pouze na některé druhy činností.

Zákon daně chápe tak , že předmětem daně je dodání zboží případně poskytnutí služby za úplatu. Nezisková organizace musí proto nejprve zkoumat, zda její poskytnuté plnění je plnění úplatné a potom je předmětem DPH. V případě bezúplatných plnění je nutné ještě ověřit, zda taková plnění nespádají do právní fikce úplatného plnění obsaženého v ustanoveních § 13 a §14. Dalším nepříjemným důsledkem je, že tato plnění vstupují do obratu pro zjištění povinné registrace za plátce DPH dle §6 odst. 2.

Plnění osvobozená od daně z přidané hodnoty záleží na činnostech, přičemž právní subjektivita není směrodatným ukazatelem. Výčet plnění osvobozených od DPH bez nároku na odpočet daně je uveden v §51.

Pro naši činnost mají význam:

- výchova a vzdělávání (§ 57)
- zdravotnické služby (§ 58)
- sociální pomoc (§ 59)
- ostatní osvobozená od daně bez nároku na odpočet (§ 61)

Současně se vstupem do EU byl stanoven limit pro povinou registraci při dosažení obratu přesahujícího za posledních 12 kalendářních měsíců 1 000 000,-Kč. Tohoto obratu zřejmě žádné sdružení poskytující služby v oblasti canisterapie nedosahuje.

Silniční daň

Neziskové organizace jsou standardně plátcí silniční daně jako běžné podnikatelské subjekty, včetně slev případně osvobození od daně.

6. EKONOMICKÉ VYHODNOCENÍ

Pro porovnání a vyhodnocení ekonomické činnosti poskytovatelů canisterapie se podařilo získat podklady dvou sdružení, která vykonávají tuto činnost v ČR. Z důvodu ochrany dat jsou tato centra porovnávána anonymně, se značením Sdružením I. a Sdružením II.

Jedním z úkolů zadání diplomové práce je i porovnání finanční náročnosti v jednotlivých organizacích, včetně porovnání s podobnou činností v Evropské unii. Ekonomické údaje o porovnávaných občanských sdruženích jsou uvedeny v podobě předkládaných statistických výkazů, platných dle vyhlášky Ministerstva financí pro neziskové organizace. Při výběru sdružení, z důvodu věrohodnosti výsledků, byly vybrány organizace s podobným počtem aktivně pracujících členů, vykonávající činnost především v oblasti pravidelných návštěv ústavů sociální péče, domovů důchodců, speciálních škol a mateřských školek s hendikepovanými dětmi.

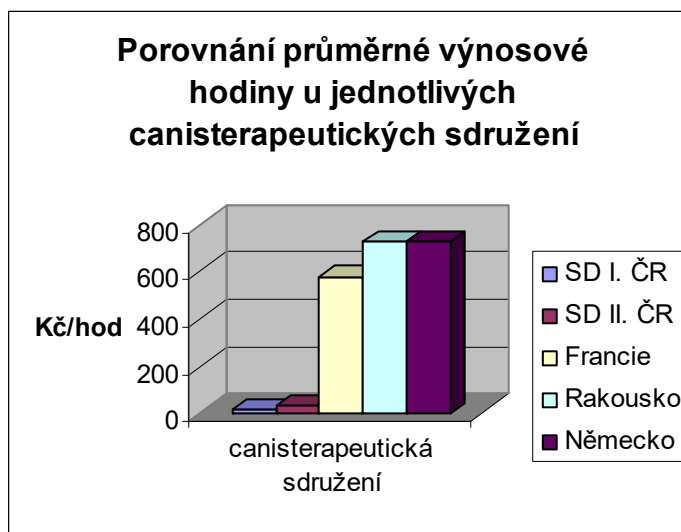
Z dostupných údajů získaných z některých zemí Evropské unie je patrné, že například v Rakousku a v Německu je canisterapie hrazena z prostředků z veřejného zdravotního pojištění, výše úhrady za vykonávanou činnost se rovnají 20 EUR za poskytnutou terapeutickou hodinu s jedním psem, při činnosti s dvěma psy je výše úhrady 30 EUR. Z dalších zdrojů, které se podařilo získat z Francie vyplývá že, canisterapeutická činnost je vykonávána formou přímého poskytování služby majitelem psa (dobrovolného terapeuta), výše úhrady je 20 EUR placena přímo klientem (případně rodinou klienta). Důležité je uvést, že činnost canisterapeutických center v České republice je vzorem pro budování podobné činnosti např. ve Francii, kde je tato činnost teprve v počátcích. Přímé porovnání této činnosti v německo hovořících zemích je na srovnatelné úrovni s Českou republikou.

Jak z dalšího vyplývá, zásadní rozdíl je v průměrné výnosové hodině. Zatímco ve starých zemích EU je možné výkon canisterapie označit jako běžnou hospodářskou činnost, stav v ČR je výkon založen na osobním zájmu a iniciativě poskytovatelů s minimálním ekonomickým přínosem, který často nepostačuje ani na úhradu veškerých nákladů souvisejících s výživou psa. Nepříznivý stav v ČR v oblasti financování těchto služeb je částečně korigován dotacemi s vazbou na státní rozpočet a v budoucnu snad případně dotacemi z evropských fondů.

6.1. Porovnání průměrné výnosové hodiny u jednotlivých sdružení v ČR a EU

SD I	15 Kč/hod
SD II	34 Kč/hod
Rakousko, Německo	725Kč/hod
Francie	580Kč/hod

Graf. č. 1

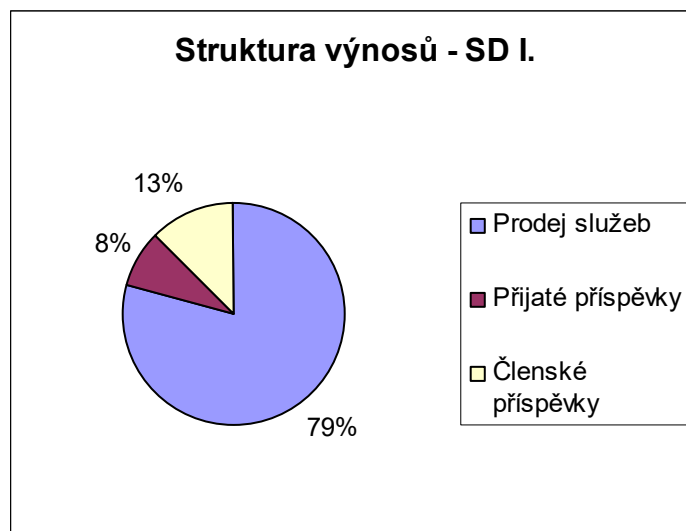

Při výpočtu průměrné výnosové hodiny se vycházelo z celkových výnosů, což jsou tržby z prodeje služeb a z poskytnutých hodin při canisterapeutické činnosti u jednotlivých příjemců služeb.

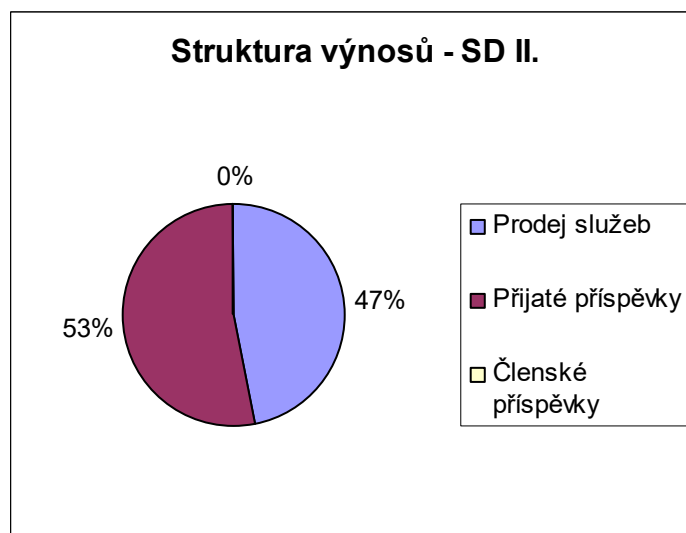
6.2. Struktura výnosů a nákladů jednotlivých sdružení v roce 2005

Výnosy u sdružení I. a u sdružení II. v ČR

Graf č. 2

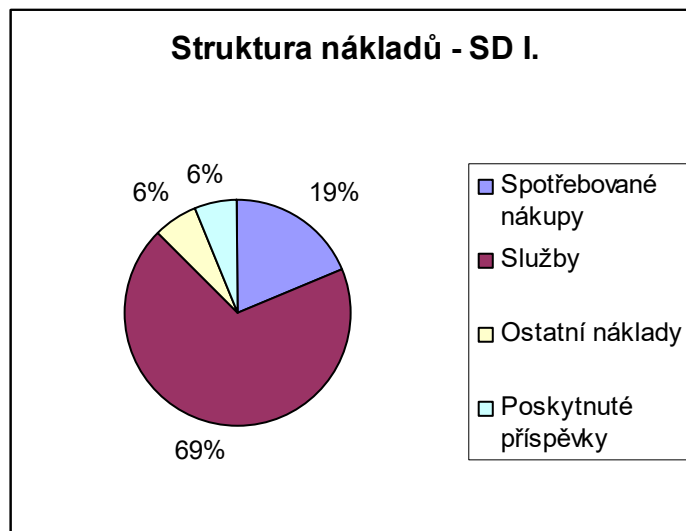
Graf č. 3

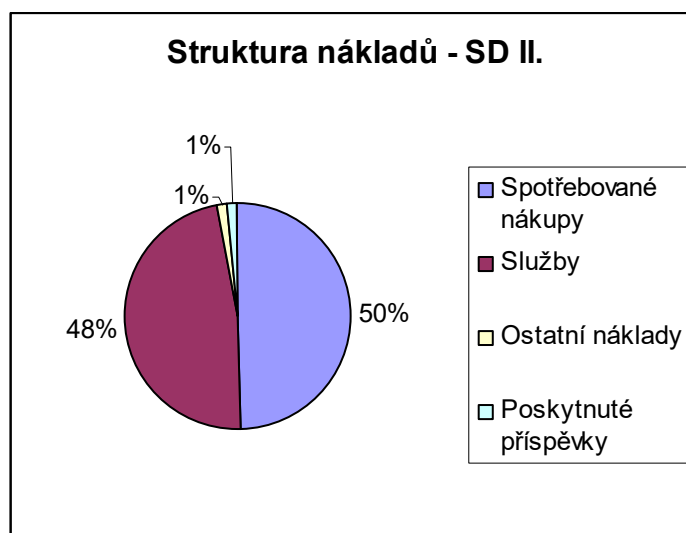
Z porovnání grafů vyplývá, že sdružení II. má výhodu díky značně vyšším příspěvkům (dary, dotace), ale ze získaných prostředků posílili finanční majetek sdružení o 15 tisíc.

Náklady u sdružení I. a u sdružení II. v ČR

Graf č. 4

Graf č. 5

Z porovnání činnosti sdružení vyplývá, že větší množství poskytnutých příspěvků u sdružení II. bylo použito na širší prezentaci činnosti sdružení a tím vytváření předpokladů pro jeho budoucí rozvoj při zachování optimálních finančních rezerv pro

budoucí období. Zde je patrný význam provozování canisterapeutické činnosti formou neziskových organizací, kde v souladu se zákonem o dani z příjmů ze zisku není odváděna daň za předpokladu, že v budoucnu budou tyto prostředky použity na činnost neziskové organizace vykonávanou v souladu s posláním.

Vlastní ekonomické vyhodnocení vytvoří jednoznačně stanovuje, že výkon této canisterapeutické léčebné činnosti je vykonáván s významně nižšími náklady v porovnání s ostatní léčbou.

Výkazy a rozvahy obou sdružení viz. Přílohy.

Tyto výkazy Sdružení I. a Sdružení II. popisují strukturu majetku a hospodaření vybraných organizací v ČR v roce 2005. Slouží také pro porovnání nákladů na činnost těchto dvou občanských sdružení, z čehož byly vypočteny náklady na průměrnou hodinu práce.

7. Mezinárodní srovnání

Na závěr je nezbytné vyhodnotit situaci ohledně canisterapie u nás a v zahraničí. Je možné konstatovat, že jde o velmi rozšířenou formu terapie v ČR, celé Evropě, ale i např. v USA, Kanadě a v dalších zemích světa. Tam, kde tato činnost funguje už léta je velmi oblíbená a tam, kde je teprve v počátcích se začíná rychle rozvíjet a získává si rovněž na popularitě.

Ve většině zemí práci vykonávají organizace prostřednictvím dobrovolných pracovníků, jejich životní filosofií je pomoc druhým bez ohledu na výši odměny za tuto činnost. Rozdíl ve financování mezi jednotlivými zeměmi vyplývá především z ekonomické vyspělosti a ze zavedeného systému financování charitativní činnosti ze soukromých zdrojů. V České republice pracují tyto organizace jako nezisková občanská sdružení financovaná především z dotací a darů. Stejně tak je tomu i v Polsku, kde se činnost sdružení rovněž zakládá na práci dobrovolníků a není vykonávaná profesionálními pracovníky. Oproti tomu v zemích západní Evropy jako je Rakousko, Německo, Švýcarsko se již dlouho pohlíží na tuto aktivitu jako velmi nezbytnou při léčbě nemocných a při pomoci hendikepovaným, a proto je hrazena nejen z darů, ale i zdravotními pojišťovnami. Co se týká severských zemí jako je např. Švédsko, tak také zde existuje řada neziskových sdružení zabývajících se zvířaty, v zooterapii jsou nejoblíbenější zde koně. Jsou používáni např. v psychiatrické péči, při rehabilitaci po mrtvici, ale i k léčbě anorexie či drogově závislých lidí. Většina této pomoci je pro pacienty zdarma, hrazena vládními institucemi. Ve Francii se řadí psi a kočky mezi nejvyhledávanější domácí společníky, ale zooterapie je zde praktickou disciplínou, která se začala teprve rozvíjet a tak oproti Kanadě, Americe, Anglii nebo Německu mají Francouzi doposud určité zpoždění. Zájem je zde veliký ať už ve zdravotních institucích tak ve školách. Podpora plynoucí do sdružení v této zemi je částečně od vládních organizací a do budoucna je předpoklad dotací z evropských fondů. Jediným problémem, který zde nastal, je, že zájem o canisterapii je tak veliký, že některá zařízení nepožadují vstupní testy hodnotící vhodnost zvířete, což by mohlo pozitivní přínos této terapie spíše poškodit.

Co do počtu aktivních týmů je např. v Německu něco kolem 1000 lidí angažujících se kolem zvířecích návštěv, 10 000 těchto lidí je v USA a rovněž tak ve Velké Británii a 5 000 v Kanadě. Ve srovnání s ČR, kde nyní aktivně pracuje kolem 17 organizací, a

jejich počet se stále zvyšuje je důležité říci, že se canisterapie stala působivou metodou při léčbě nemocných a je velmi potřebnou činností, která pomáhá mnoha nemocným lidem. Vzhledem neustále rostoucím potřebám domovů důchodců a jiných sociálních zařízení pro tělesně a mentálně postižené děti a dospělé, je počet těchto terapeutů stále nedostatečný. Tento stav potom vede k zamyšlení, zda by se na tuto potřebnou aktivitu nemělo začít pohlížet jako na součást léčby a proto ji vykonávat jako samostatné povolání jako je tomu např. v Rakousku. Protože v budoucnu bude stále více starých lidí a bohužel i mnoho postižených, bude proto stále větší potřeba terapeutů. V budoucnu je předpoklad, že se terapeut stane perspektivním povoláním pro lidi s vřelým vztahem k potřebným, kteří svoji činnost chápou jako životní poslání.

8. ZÁVĚR

Většina z těch, kteří mají doma čtyřnohého psiho kamaráda, určitě souhlasí, že rčení "Pes - nejlepší přítel člověka" zdaleka není pouhou frází. Každý den nám pes přináší užitek a radost tisícerým možným způsobem. Znovu a znovu nás vítá ve dveřích, jako bychom se právě vrátili z předaleké cesty. Trochu naší vlídnosti oplácí nekonečným množstvím lásky. Spí u postele a hlídá, když jsme smutní pokládá hlavu do klína. Ruce, zabořené do jeho srsti, přinášejí úlevu našim rozbolavělým duším. A jsou mezi námi lidé - nepotkáváme je příliš často v ulicích - bez rodin a bez přátel, opuštění ve své samotě. Odložení a zapomenutí v ústavech pro nemocné a přestárlé. A také ti s problémy a závislostmi - čekající na pomoc, která mnohdy nepřichází. Pes není jako člověk - nepočítá vrásky v našich tvářích, neštítí se našich nemocí. Nevyčítá, nesoudí, nekritizuje. Jeho oči pokaždé říkají: 'Mám tě rád, jsi pro mě důležitý, potřebuji tě!' Vždy je připraven být s námi. Když potom dáme dohromady toho, co dává a toho, co potřebuje vznikne léčba pomocí psa, kterou znali naši předkové už dávno.

Psi pomáhají člověku v mnoha oblastech. Např. psi policejní, kteří umí na povel vyhledat po stopě ztracenou osobu či zadržet pachatele. Psi, kteří na hranicích hledají ukryté drogy a černé pasažéry schované v autech. Dále máme psy záchranné, kteří vyhledávají lidi v lavinách či po zemětřesení a jiných katastrofách. Psi umí najít i houby nebo identifikovat plíseň. Speciálně vycvičený pes dokáže neuvěřitelné věci.

Nejznámější a nejrozšířenější ve zdravotně-sociální oblasti jsou vodící psi pro nevidomé, v poslední době se úspěšně rozvíjí i výcvik psů pro tělesně postižené, zejména vozíčkáře. Psi dokážou vycítit i blížící se epileptický záchvat, či rozpoznat rakovinu. Jsou společníky hluchoněmých, které dokážou upozornit na různé zvuky. V neposlední řadě je třeba zmínit psy canisterapeutické, kteří pomáhají lidem v nemocnicích, ústavech sociální péče, domovech důchodců, školách a školkách. Hrají důležitou roli v oblasti rehabilitace a psychiatrie. Pomáhají mentálně postiženým, také lidem ve věznicích a dalších zařízeních. Psi byli cvičeni od nepaměti pro různé účely a vždy pomáhali lidem.

Způsoby, jak mohou psi pomoci tělesně, ale i mentálně postiženým či starým lidem, jsou různé, jako se liší životní podmínky, forma a stupeň jejich postižení.

Terapie se psem je příležitost, jak uvést pacienta do reality. Nejen že se díky interakci se zvířetem a jeho reakcemi posiluje jeho vlastní systém sebehodnocení, ale

zároveň si pacient začíná být vědom limitů vlastního chování a zákonitostí vzájemného působení. Úspěch této terapie je podpořen faktem, že pacienti často akceptují "psí lásku" mnohem snadněji než náklonnost lidí. Specifické znaky, které činí psy tak oblíbenými v podpůrné terapii, jsou schopnosti poskytovat kladné emoce a dotykový kontakt v každé době a za každé situace. Hlavním účelem Canisterapeutické asociace je zpracovat takovou metodiku léčby psem, aby mohla být zaregistrována u ministerstva zdravotnictví. Lékaři, kteří se o užitečnosti této metody sami již mnohokrát v praxi přesvědčili se pokoušejí o její uznání. I když již dnes má canisterapie mnoho podob, a další zajisté ještě vzniknou, musejí být stanoveny obecné zásady. Ty by měly zaručit dostatečnou odbornou úroveň i bezpečnost praktické aplikace. Po registraci u ministerstva zdravotnictví by bylo možné například usilovat i o to, aby některé výkony canisterapie hradily i zdravotní pojišťovny, jak je tomu u jiných zemí Evropské unie.

Dokonce odborníci ze zahraničí potvrdili, že úroveň české canisterapie je poměrně vysoká. Mnoho evropských terapeutů se dokonce od těch českých učí.

Problémem tedy zůstává financování nejen prováděné canisterapie ale i náklady na výcvik a náklady související s přezkušováním terapeutických psů. Zatímco výcvik vodících psů pro nevidomé je hrazen státem, význam terapeutického psa pro klienta se speciálními potřebami nebyl zatím takto doceněn. Výcvik těchto psů je hrazen především ze zdrojů majitele psa s minimálním příspěvkem na zajištění potřeb psa.

Z pohledu právního stavu v České republice je optimální využívání k této činnosti občanských sdružení, která mohou v rámci svých stanov vyplnit vakuum v právním systému, kde není tato činnost definována. Současně optimálně využijí tato občanská sdružení minimální finanční prostředky získané pro svojí činnost provozem neziskové organizace.

Z porovnání hodinových výnosů za činnost canisterapeutických center v ČR a v zahraničí vyplývá, že v tuzemsku se jedná o symbolickou odměnu, která jen částečně pokryje náklady na nezbytnou potřebu psa. Podstatnou část nákladů hradí majitel psa. Oproti tomu v zemích EU je díky vyšším výnosovým hodinám možno výkonem této činnosti pokrýt veškeré potřebné náklady na potřebu psa.

9. Seznam použité literatury

1. BUTLER, K.: Therapy Dogs Today. Norman: Funpuddle Publishing Associates, 2004. 88 s. ISBN 0-9747793-0-X
2. CAWLEY, J.: The Role of Pets. In HOWIE, A.R, et al. Animal Assisted Therapy – Therapeutic Interventions. Collection. Renton: Delta Society, 1997.
3. CRAWFORD, J., POMERINKE, K.: Therapy Pets. New York: Prometheus Books, 2003. 193 s. ISBN 1-59102-071-9
4. CREUSOT, A.: Canisterapie ve Francii. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Hestia, 2003, s. 46-49
5. FINE, A. H. Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical foundations and guidelines for practise. Academic Press, 2000. ISBN 0-12-256475-8.
6. FISHER, J.: Therapy Dogs, Visiting Dogs. In HOWIE, A.R, et al. Animal Assisted Therapy – Therapeutic Interventions. Collection. Renton: Delta Society, 1997.
7. FOGLE, B. : Výchova a výcvik psa. Praha, Cesty, 1994, 125 str.
8. GALAJDOVÁ, L.: Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie. Praha, Grada Publishing, 1999, 160 s. ISBN 80-7169-789-3
9. HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-303-X
10. KALE, M. Pets and People with Disabilities. In Animal Assisted Therapy – Therapeutic Interventions. Collection. Renton: Delta Society, 1997, s. 53
11. KALINOVÁ, V. Současný stav v oblasti přípravy canisterapeutických týmů k praktikování canisterapie v ČR. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno 2003.
12. LACINOVÁ, J.: S canisterapií konečně dál. Svět psů, 2003, roč.45, č.10.
13. LACINOVÁ, J.: Situace canisterapie v ČR. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2003.
14. LACINOVÁ, J.: Canisterapie v současné praxi v ČR. Svět psů, 2002, roč.46, č.3.
15. LEVINSON B.,: Pet-Oriented Child Psychotherapy. Springfield: Charles C. Thomas Publisher LTD, 1997. 210 s. ISBN 0-398-06674-4
16. LOUČKA, R.: Příprava psů pro canisterapii. In Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2004.

17. NAJMANOVÁ, D., HUMPÁL, Z.: Člověk a pes. Praha: Naše vojsko, 1989. 147 s.
18. NERANDŽIČ, Z.: Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace. In Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník. Brno: Sdružení Hestia, 2004.
19. OLBRICH, E.- Otterstedt, C. 2003: Menschen brauchen Tiere. Grundlagen und Praxi der tiergestutzten Pedagogik und Therapie. Kosmos. S. 130-138, 267-272. ISBN 3-440-09474-X.
20. PODUSCHKA, W. a okol.: Tiere im Altersheim, IEMT, Sien, 1993, v českém překladu M. Vojtěchovského: Zvířata v domovech pro seniory- Příručka pro návštěvní programy, držení a chování zvířat v zařízeních nejen pro seniory, Hestia, 1998.
21. RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L., aj.: Speciální pedagogika. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, ISBN 80-244-0873-2
22. ROBINSON, I.: Training Your Dog to Help Others. New York: Hispen Books, 1995. 88 s. ISBN 0-9728067-0-9
23. RŮŽIČKOVÁ, R.: Neziskové organizace. Aktualizované vydání 7. Olomouc, ANAG 2005, 214s.
24. STRAKOVÁ, Š., HUČÍN, J.: Zvíře pomáhá najít vztah k lidem. Psychologie Dnes, 2000, roč. 6, č. 4.
25. SVOBODOVÁ, I.: Výběr psa pro canisterapii aneb genetika je věda komplikovaná. In Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Brno: Sdružení Filia, 2004.
26. SVOBODOVÁ, I.: Testování a výběr psů vhodných pro canisterapii s ohledem na dostupné zkušební řády využívané v ČR. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2003.
27. SVOBODOVÁ, J. a ŠAFRÁNEK, Z.: Účtová osnova, České účetní standardy. Olomouc, ANAG 2005, 224s.
 - úplné znění zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech,
 - úplné znění zákona č. 83/1992 Sb., o sdružování občanů
 - úplné znění zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
 - úplné znění zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

- úplné znění zákona 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví
- Vyhláška č. 504/2002 Sb., pro účetní jednotku, jejíž předmětem není podnikání
- úplné znění zákona č.563/1991 Sb., o účetnictví, vše v platném znění. Úplné znění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění.
- Úplné znění zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

28. SYNEK, M.et al.:Ekonomika a řízení podniku. Praha, VŠE? 1997, 446str.
29. TICHÁ, V.: Otazníky kolem canisterapie. Pes přítel člověka, 2002, roč.47, č. 3.
30. Úplné znění zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v platném znění.
31. Úplné znění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění.
32. Úplné znění zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
33. VALENTA, M., aj.: Herní specialista v somatopedii. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0615-2
34. WEATHERILL, A. : Pets at School. In HOWIE, A.R, et al. Animal Assisted Therapy - Therapeutic Interventions. Collection. Renton: Delta Society, 1997.

Internetové zdroje:

35. Delta Society [online].[cit. 2006-03-02]. Dostupné z URL < <http://www.deltasociety.org/>>.
36. ELVA-HELP [online].[cit 2006-03-05]. Dostupné z URL < <http://www.elva.cz/>>
37. Podane ruce [online].[cit.2006-03-20]. Dostupné z URL < <http://www.canisterapieinfo.cz/>>
38. Piafa [online].[cit. 2006-03-06]. Dostupné z URL < <http://www.piafa.cz/>>.
39. Domov důchodců Máj [online].[cit. 2006-03-06]. Dostupné z URL < <http://www.ddmajcb.cz/>>.
40. Pomocne tlapky [online].[cit. 2006-03-04]. Dostupné z URL < <http://www.pomocnetlapky.cz/>>.
41. Filia [online].[cit. 2006-03-06]. Dostupné z URL < <http://www.sdruyenifilia.cz/>>.
42. Canisterapeutická asociace [online].[cit. 2006-04-06]. Dostupné z URL < <http://www.ctasociace.cz/>>.

43. Veterina [online].[cit. 2006-03-14]. Dostupné z URL
< <http://www.veterina-info.cz/>>.
44. Psi [online].[cit. 2006-04-13]. Dostupné z URL < <http://www.psiroyivot.cz/>>.
45. Psi [online].[cit. 2006-04-16]. Dostupné z URL < <http://www.cz-pes.cz/>>.
46. Psi [online].[cit. 2006-04-18]. Dostupné z URL
< <http://www.nejenlidepomahaji.cz/>>.
47. Asociace zastanců odpovědného vztahu k malým zvířatům [online].[cit. 2006-04-26]. Dostupné z URL < <http://www.aovz.cz/>>.
50. Hafik [online].[cit. 2006-04-26]. Dostupné z URL
< <http://www.sweb.cz/hafik-trebon/>>.
51. Cantes [online].[cit. 2006-03-06]. Dostupné z URL < <http://www.cantes.info.cz/>>.

